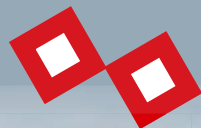

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **116**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

1874 - 2024

150

GODINA ORGANIZIRANOG
PLANINARSTVA U HRVATSKOJ

12

PROSINAC
2024

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski vjesnik« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschoffset d.o.o., Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
prof. dr. Darko Grundler
Damir Janton
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
Robert Smolec
Damir Šantek

Lektura i korektura

Robert Smolec
Radovan Milčić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku
iznosi **19,90 eura (149,94 kuna)**.

Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35,00 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 2,00 eura (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (ured.hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

Bibliografija

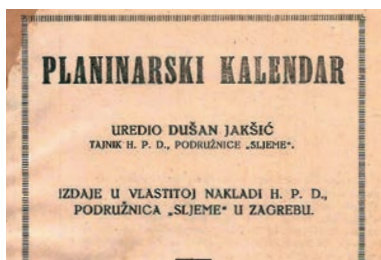
Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

524

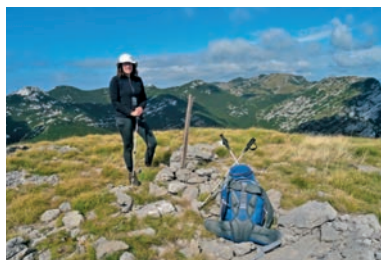
UIAA HPS-u dodijelio trofej za 150 godina planinarstva u Hrvatskoj

526

Pregledni vodič kroz sve planine u Hrvatskoj iz 1924.

537

Prokleta lijepe

542

»Prvenstveni« spust s Velebita

Sadržaj

Članci

- 524** UIAA HPS-u dodijelio trofej za 150 godina planinarstva u Hrvatskoj

Alan Čaplar

- 526** Pregledni vodič kroz sve planine u Hrvatskoj iz 1924.

Zdenko Kristijan

- 529** Arhivski biseri

Krunoslav Milas

- 535** I dalje se *klajmba*...

Krunoslav Milas

- 537** Prokleta lijepe

Sandra Drmić

- 542** »Prvenstveni« spust s Velebita

Neven Kursar

- 548** Tango na Omiškoj Dinari

Željko Brdal

- 553** Od kamene rodne kuće preko kapelice do mauzoleja

Damir Šantek

Rubrike

- 557** Planinarske kuće: Izgorjelo planinarsko sklonište Skorpovac

- 557** Vijesti: Izložba »150 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj: Kvarnerska planinarska priča« na riječkom Korzu, Na Jašmovici i Krogu održan 21. Dan istarskih planinara, 10. pohod crtom bojišnice, Dani mosoraša i Mosor Film Festival, Pohod Od Premužića do Štampara

- 563** Kalendar akcija

- 564** Planinarski kalendar za 2025.

- 566** Planinarska enigmatika

- 567** Sadržaj 116. godišta Hrvatskog planinara

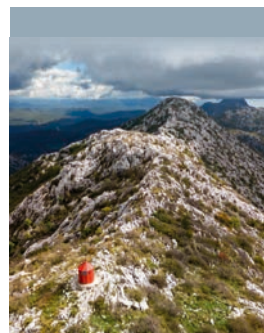
1874 - 2024

Tema broja

Trofej UIAA povodom 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj

Naslovnica

Greiben Mosora,
foto: Tomislav Marković

UIAA HPS-u dodijelio trofej za 150 godina planinarstva u Hrvatskoj

Alan Čaplar, Zagreb

Međunarodna planinarska i penjačka asocijacija (UIAA) dodijelila je u Valletti na Malti 9. studenoga 2024. Hrvatskom planinarskom savezu trofej povodom 150 godina planinarstva u Hrvatskoj. Na svečanom dijelu Glavne skupštine UIAA u Malti predsjednik UIAA Peter Muir uručio je trofej predsjedniku HPS-a Darku Berljaku. Svečanom dodjelom trofeja UIAA je odao veliko priznanje i iskazao zahvalnost hrvatskim planinarima za cjelokupan doprinos razvoju planinarstva u proteklih 150 godina.

Nekoliko dana prije Glavne skupštine UIAA je na svojoj web stranici, u mjesečnom newsletteru i na Facebooku, objavio naslovnu

ALAN ČAPLAR

Predsjednik HPS-a Darko Berljak i predsjednik UIAA Peter Muir

Trofej UIAA dodijeljen povodom 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj

ALAN ČAPLAR

Sudionici Glavne skupštine UIAA na Malti

priču o 150. obljetnici planinarstva u Hrvatskoj, istaknuvši povijesne okolnosti osnivanja HPD-a u 19. stoljeću, neke od najznačajnijih rezultata i glavne aktivnosti kojima Hrvatski planinarski savez u ovoj godini obilježava veliku obljetnicu. Po svojoj tradiciji HPS je jedan od najstarijih saveza u UIAA. Po broju individualnih članova, HPS je među 20% najvećih u članstvu UIAA.

U članstvu UIAA danas djeluje 97 planinarskih asocijacija. HPS je u punopravno članstvo UIAA primljen u listopadu 1991., još prije međunarodnog priznanja Republike Hrvatske, i bio je prvi sportski savez iz Hrvatske u nekom međunarodnom sportskom savezu.

Domaćin ovogodišnje Glavne skupštine UIAA bio je Malteški planinarski savez, a HPS su predstavljali predsjednik Darko Berljak i glavni tajnik Alan Čaplar.

UIAA

ALAN ČAPLAR

Donošenje Deklaracije UIAA o zaštiti klime

ARGENT NIXOI

Darko Berljak i Alan Čaplar na Glavnoj skupštini UIAA

Pregledni vodič kroz sve planine u Hrvatskoj iz 1924.

Zdenko Kristijan, Samobor

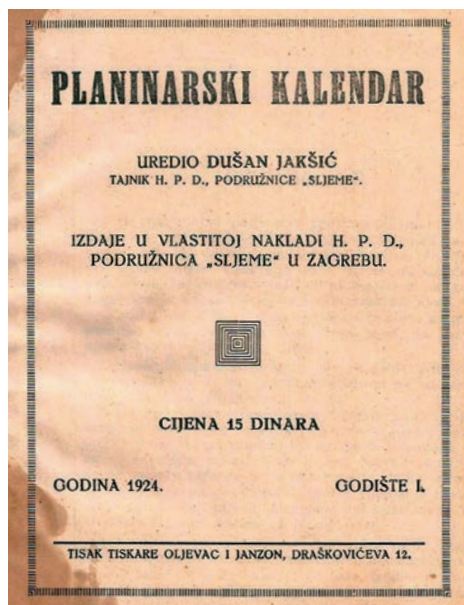
Hrvatsko planinarsko društvo (HPD), u Središnjici u Zagrebu i u 18 podružnica širom Hrvatske, imalo je 1923. oko 4300 članova i skrbilo se o šest planinarskih kuća i trima vidikovcima. Bile su to kuće na Medvednici, u Prekrižju u Samoborskom gorju, na Ravnoj gori u Hrvatskom zagorju, na Risnjaku (Smrekovac), Senjskom bilu i u Mirovu nad Jablancem te razgledne piramide na Sljemeni, Plješivici u Samoborskom gorju i na Ivanščici.

HPD-ova podružnica Sljeme osnovana je 6. lipnja 1923. u Zagrebu sa željom da podijeli rad sa Središnjicom i već je prve godine imala 330 članova. Planinari su u to vrijeme koristili stare austro-ugarske vojne karte u mjerilu 1:75.000. Situacija s vodičima bila je lošija, u prodaji su bili zastarjeli vodiči za pojedine planine. Drugi opisi

bili su u raznim novinama i časopisima, a nekih opisa planina nije ni bilo.

Sljemenaši su htjeli skupiti sve opise hrvatskih planina i objaviti ih na jednom mjestu jer je to važan preduvjet za razvoj planinarstva. Zamoljeni su iskusni planinari da ukratko opišu planine koje najbolje poznaju i odlučeno je da se to objavi u planinarskom kalendaru.

PLANINARSKI KALENDAR 1924. izdala je HPD-ova podružnica Sljeme u Zagrebu, u vlastitoj nakladi. Uredio ga je Dušan Jakšić, tajnik Podružnice, u godini kada je HPD slavio svoju pedesetu obljetnicu. Kalendar je knjižica tamnozelениh korica, od 120 stranica i praktičnog formata (11 × 14 cm). Za svaki je dan upisano vrijeme izlaska i zalaska sunca i mjeseca. Razvitak i prošlost HPD-a opisao je dr. Ivan Krajač, tadašnji

Naslovnica i prva stranica Planinarskog kalendara za 1924. godinu

predsjednik HPD-a. Slijedi popis članova upravnih odbora HPD-a, Slovenskoga planinarskog društva i Turističkoga kluba Skala, obaju iz Ljubljane, te Srpskoga planinarskog društva iz Beograda. Dodan je kratak opis 36 slovenskih planinarskih kuća, koje su hrvatski planinari rado posjećivali.

Pregledni vodič kroz sve planine u Hrvatskoj obuhvaća oko 40 stranica u kalendaru. Uza svaki opis gore dodan je popis karata. Medvednica je u to vrijeme bila dobro markirana, a najmanje označenih putova bilo je na Velebitu. U ovom su tekstu korištena imena vrhova iz kalendara. Slijedi opis planina i autora koji su ih obradili:

Medvednica. Branimir Gušić, tada kao student medicine, opisao je Medvednicu na osam stranica i podijelio je na četiri skupine. Na istoku je skupina Drenova, zatim Lipa, pa skupina Sljeme i na zapadu skupina Ponikva. Upravo 1924. Gušić je objavio i svoj opsežni planinarski vodič Medvednica. Dr. Branimir Gušić bio je liječnik otorinolaringolog, antropogeograf, etnolog i akademik. Godine 1948. izabran je za prvog predsjednika Planinarskog saveza Hrvatske.

Samoborske gore opisao je dr. Milan Bogdanović, književnik, publicist i senator grada

Ivan Krajač, predsjednik HPD-a prije stotinu godina

Zagreba. Na deset stranica opisao je pristup na Oštrc, Plešivicu, Japetić, Okić i Lipovac, a uvrstio je i Stojdragu u Žumberku. Taj je opis uvršten u zbornik »100. obljetnica od osnivanja HPD-ove podružnice Japetić 1923. – 2023.« (izdavač: HPD Japetić, Samobor).

Žumberačko gorje na dvije je stranice opisao Dušan Jakšić, istaknuti zagrebački planinar, alpinist i tajnik HPD-ove podružnice Sljeme u Zagrebu.

IVICA SUDNIK

Samoborski planinari na Plitvicama 1925.

Branimir Gušić

Milan Bogdanović

Josip Poljak

Dragutin Paulić

Josip Pasarić

Planine Hrvatskog zagorja. Ivanščicu, Ravnu goru i Strahinčicu opisao je na sedam stranica prof. Josip Pasarić, u to vrijeme potpredsjednik HPD-a, markantna ličnost hrvatskog planinarstva.

Kalnik. Opis Kalnika na jednoj stranici pripremio je dr. Josip Poljak, geolog, i u to vrijeme član Upravnog odbora HPD-a.

Psunj, Papuk i Krndija. O Slavonskom gorju pisao je također dr. Josip Poljak, na tri stranice.

Gorski kotar. Prof. Josip Pasarić podijelio je planine na one s lijeve i one s desne strane pruge prema Rijeci. S lijeve, istočne strane pruge su Klek, Javornica, Bijele stijene, Bjelolasica, Bitoraj, Viševica, vrhovi oko Ličkog polja i

Medvjedjak. Na desnoj, zapadnoj strani pruge su Skradski vrh, Zeleni vir, Kuželjske stijene, Drgomalj, Risnjak, Snježnik, Tuhobić i dr., sve opisano na pet stranica.

Velebit. Opisani su pristupi s primorske i kontinentalne strane na sjeverni, srednji i južni Velebit, a opise je na osam stranica pripremio dr. Josip Poljak, pisac opsežnoga Planinarskog vodiča po Velebitu, izdanog 1929.

Plitvička jezera i Gola Plješivica. Opis na tri stranice pripremio je Drago Paulić, turistički djelatnik i dobar poznavatelj jezera, član HPD-ove podružnice Sljeme. Iste je godine izdao prvo izdanje »Vodiča na Plitvička jezera«.

Dalmatinske planine bile su u to vrijeme prometno izolirane od Zagreba (pruga do Splita otvorena je tek 1925.), pa ih nema u kalendaru.

Slijede članci važni za svakog planinara: Oprema planinara (Športsko odijelo, rubenina – od kape do čarapa, planinarske cipele, naprtnjača ili ruksak, štap, dereze), Prva pomoć u planinama, Zaštita prirode, Popis vrhova u Hrvatskoj i Slavoniji te prazne stranice na kojima je nepoznati vlasnik toga kalendara otisnuo žigove slovenskih kuća. Sličan kalendar Podružnica je izdala 1925., s istim planinama i nešto izmijenjenim autorima. Tridesetih godina nije realizirana zamisao o jedinstvenom planinarskom vodiču po onim planinama na kojim su HPD-ove podružnice markirale putove i sagradile planinarske kuće.

Planinarski kalendar iz 1924., tiskan prije sto godina, i drugi iz 1925., bili su jedini pregledni vodiči po našim planinama između dva svjetska rata. Pedeset godina poslije dr. Željko Poljak izdao je prvi pravi planinarski vodič »Planine Hrvatske« (1974.), a danas koristimo odličan »Planinarski vodič po Hrvatskoj« Alana Čaplara.

Značka HPD-a, izdana povodom 50. obljetnice HPD-a 1924. godine

Arhivski biseri

Krunoslav Milas, Zagreb

Pričati o planinarskoj arhivi kod nas nije popularno. Mnogi se toga klone i taj posao smatraju tek pustom kancelarijskom administracijom. Ipak, postoje planinari koji misle drugačije, za koje je planinarska arhiva vrlo važan prateći segment planinarske djelatnosti. Takvi su planinari rijetki, ali ipak postoje. Nisu to tek poklonici starina i zaljubljenici samo u planinarsku povijest, već ljudi svjesni da se tako ustvari izgrađuje i planinarska budućnost.

Tim riječima dragi prijatelj i poznati planinar pok. Vladimir Jagarić u tekstu »Kako sačuvati planinarsku arhivsku građu«, objavljenom u Hrvatskom planinaru br. 3/1995. (str. 78), započinje svoje razmišljanje o čuvanju planinarske baštine.

Nisam ni pomišljao da bih ja trebao biti taj »arhivar« o kojem Jagarić piše prije trideset godina, ali s dolaskom mirovine pojavila se mogućnost da bolje organiziram svoje obveze, a budući da me ni koljena ne služe toliko da bih mogao ozbiljnije planinariti, eto razloga da se posvetim sređivanju arhiva. Dodajte tome i moju znatiželju da saznam mnogo toga nepoznatoga iz povijesti planinarstva. Tako sam se prije nekoliko godina na prijedlog Alana Čaplara svim srcem prihvatio sređivanja stare planinarske građe, prvo u prostorijama HPS-a, a zatim i u arhivu Samoborskog muzeja, gdje je u arhivskim

kutijama još od vremena pok. Ivica Sudnika pohranjeno mnogo planinarske građe. To je nekoliko stotina uredno složenih, ali nepopisanih registratora, gomile papira, kutija, knjižica, fotografija... Sizišov posao, ili kako je u svom tekstu zapisao pokojni Jagarić: »Posao koji je u početku mukotrpan i koji zahtijeva mnogo truda, vremenom postaje sve lakši, zabavniji i zanimljiviji.«

Otkako sam posljednjih nekoliko godina »zaronio« u hrpe starih planinarskih papira, knjiga i fotografija, pronašao sam, složio i sortirao mnogo toga, a prilično toga usput skenirao i pribilježio. Već sam objavio nekoliko tekstova vezanih uz pronađene zanimljivosti, a vjerujte da je to tek manji dio onoga što sam pronašao. Pokušavao sam zabilježiti ono zanimljivo i nađene materijale povezati u cjelinu koja mi se činila suvislom i intrigantnom. Tako i dalje pripremam nove priče o nepoznatim činjenicama iz našeg planinarstva.

Postoje, međutim, materijali, dokumenti i fotografije iz kojih bi se teško mogla načiniti cijela priča, a opet su dovoljno zanimljivi da ih se spomene. U krajnjoj liniji, mogu poslužiti nekom kao poticaj da i sam malo »prekopa« planinarske arhive. Dakle, evo nekoliko crtica o stvarima koje postoje u planinarskom arhivu, a sumnjam da su danas ikome poznate!

Blok »Utemeljiteljni članovi«

KRUNOSLAV MILAS

»Izkaznica za utemeljiteljnoga člana«

Koliko je planinarstvo u Hrvatskoj brzo postalo popularno najbolje svjedoči podatak o velikom broju posjetitelja Gradske kuće na Medvednici. U arhivu postoji upisna knjiga posjetitelja Gradske kuće krajem osamdesetih godina devetnaestog stoljeća. Velika i debela upisna knjiga za nekoliko je godina potpuno ispunjena.

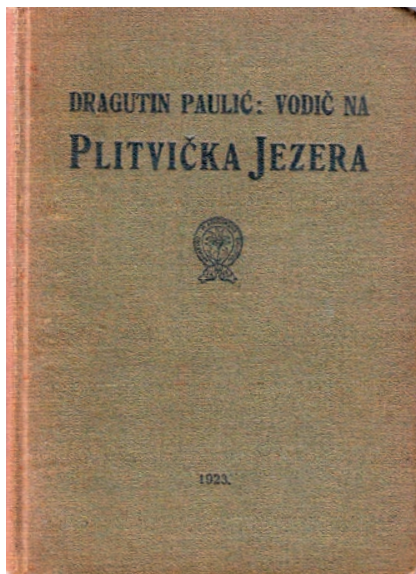
S kolikim su entuzijazmom i spremnošću da pomognu ljudi podržavali planinarstvo u njegovim prvim koracima najbolje svjedoči institucija »Utemeljiteljni članovi«, koja je tada postojala u HPD-u. U arhivu postoji blok (s nadnevkom 1. svibnja 1898.), nešto manji od današnjih mobitela, s pojedinim kuponima (ovdje »izkaznicama«) koji su očito izdavani donatorima za stanovitu novčanu pripomoć.

Sigurno ne znate da su Plitvička jezera prije Drugoga svjetskog rata poslovala kao dioničarsko društvo. Zanimljivo je da je jedan od dioničara bio i HPD. Dionice i dioničarske talone koji su pripadali HPD-u i danas možete vidjeti u Samoborskom arhivu. Postoji čak i izvješće iz 1942. u kojem Gradska štedionica obavještava HPD o godišnjoj dobiti po dionicama!

A kad smo već kod Plitvičkih jezera, u arhivu postoji i cjelovit prijevod (u rukopisu) »Vodiča na Plitvička jezera« Dragutina Paulića na njemački jezik.

»Dioničarsko društvo Plitvička jezera«; dionica

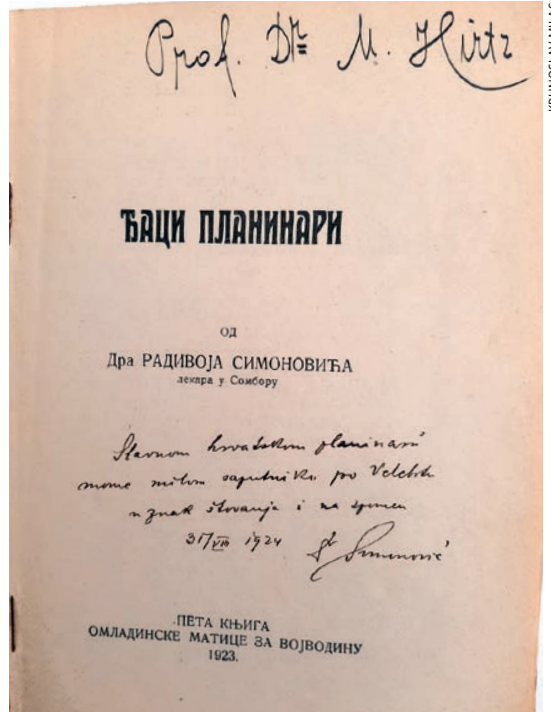
D. Paulić: Vodič na Plitvička jezera

Jedno od najvećih planinarskih imena s početka stoljeća, koji je redovito planinario s članovima HPD-a, bio je liječnik iz Sombora, dr. Radivoje Simonović. Godine 1923. objavio je knjižicu »Đaci planinari«. Jedan se primjerak (bez korica) nalazi u ostavštini planinara i prirodoslovca Miroslava Hirtza. Vrlo je lijepa i njegova vlastoručna posveta knjige »slavnom hrvatskom planinaru i mom saputniku po Velebitu« iz 1924.

Radivoje Simonović pionir je planinarske fotografije u nas. Nezaboravne su njegove fotografije Velebita. U arhivu HPS-a nalazi se velika Simonovićeva fotografija s pohoda po istočnoj Hercegovini početkom 20. stoljeća, u društvu s Hirtzom i Josipom Poljakom iz HPD-a. Obratite pozornost: radilo se o samoj granici K.u.K. monarhije, pa je pratnja naoružana.

Hirčeva kuća na Bijelim stijenama, izgrađena krajem dvadesetih godina prošlog stoljeća, podignuta je na čestici koja je pripadala državnoj šumariji. HPD je dobio koncesiju na 99 godina i svake je godine uplaćivao u državnu blagajnu simboličan novčani iznos. Potvrda o posljednjoj plaćenju rati i danas je u Samoborskom arhivu. Iznos od dvije (!) kune plaćen je krajem 1944. Ukidanjem HPD-a u novoj državi plaćanje je prestalo.

U arhivu HPS-a pronašao sam dvije debele knjige, kako sam u prvi mah pomislio, no radi se

Knjiga R. Simonovića „Đaci planinari“ s posvetom dr. Miroslavu Hirtzu

o svojevrsnim albumima, prepunima novinskih izrezaka. Pedantni je autor prikupljao, izrezivao i lijepio sve tekstove vezane uz planinarstvo. Zanimljiva je to zbirka planinarskih izrezaka iz

Dr. Radivoj Simonović i hrvatski planinari na pohodu po istočnoj Hercegovini na samom početku 20. stoljeća

Pozivnica na otvorenje Hirčeve kuće na Bijelim stijenama 1928.

novina u razdoblju od 15. studenoga 1955. do 15. svibnja 1959. Radi se uglavnom o zagrebačkim listovima, kao što su Vjesnik, Narodni list, Večernje novine, Vjesnik u srijedu, Globus, Grafičar... Na početku prvog albuma nalazi se prijepis odlomaka iz »Spomenspisa HPD-a o proslavi 40-godišnjice željezne piramide 1989. – 1929.« Ako nekog zanima bilo kakva planinarska aktivnost u to vrijeme, ovdje će sigurno pronaći neki podatak.

Svi znamo da planinarski savezi redovito školuju svoje kadrove. Postoje mnoge specijalizirane planinarske škole i tečajevi, s popisima voditelja, predavača, stručnih suradnika. Za alpinističke, vodičke, speleološke i markacističke tečajeve sigurno ste čuli. Ali sumnjam da je itko čuo da je nekoć postojao i »tečaj za školovanje rukovodilaca planinarskih društava«. U arhivu HPS-a možemo se uvjeriti da je 1961. u okviru našeg saveza postojala upravo takva škola!

Ove i sljedeće godine obilježavamo 150. obljetnicu organiziranog planinarstva u Hrvatskoj. Tom se prigodom organiziraju razni pohodi, manifestacije, okupljanja, promocije. U arhivu HPS-a pronašao sam zanimljive pozivnice izdane u povodu devedesete obljetnice, dakle 1964. Pozivnicom »povodom devedesete

godišnjice« pozivaju se planinari da 19. prosinca dođu u HNK na »svečanu izvedbu opere »Nikola Šubić Zrinski«! Nekom će to možda zazvučati čudno, ali treba znati da se ta opera nije smjela izvoditi u Zagrebu još od 1945. Kad je konačno, nakon 20 godina dopušteno njezino uvrštenje u repertoar, tko god je mogao išao ju je pogledati. Od mojih roditelja pa, eto, sve do PSH-a, koji je na taj način počastio uzvanike.

No vratimo se mi arhivi u Samoboru. U jednoj sam arhivskoj kutiji našao prilično uništenu, veliku bilježnicu, s prestižnim naslovom »Spomenica« i objašnjenjem na prvoj stranici.

»Evo kratak pregled Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu, njegov rad i život u njegovih 70 godina uspješnog rada na polju planinarstva od godine 1875. kada je počelo sa svojim radom pa do svršetka Drugog svjetskog rata godine 1945. kad je prestalo djelovati.«

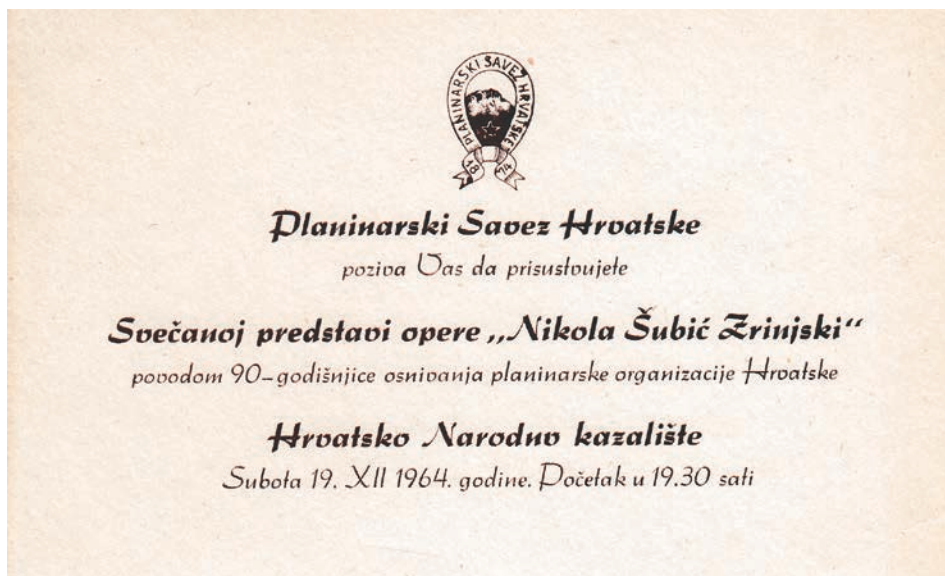
Nakon kratkog uvoda nepoznati je autor na stotinjak stranica prikazao svih sedamdeset godina postojanja HPD-a. U nekoliko je rečenica i fotografijom obradio sve tada poznate planinarske osobe (priznajem da za neke ni ja nisam čuo), opisao najvažnije objekte koje je izgradio HPD (kuće i piramide) i naveo brojne izlete i događaje.

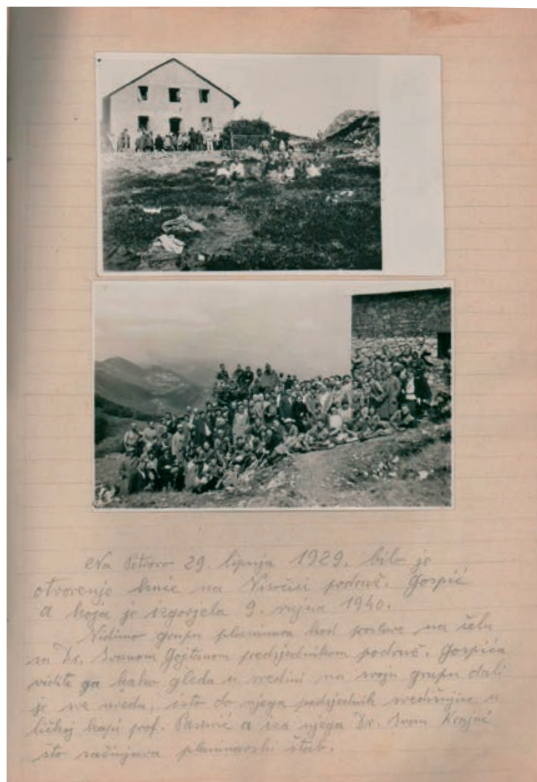
Dva albuma s novinskim izrescima o planinarstvu

Sve je popraćeno fotografijama i novinskim izrescima. Knjiga obiluje podacima, među kojima je mnogo danas zaboravljenih. Autor primjerice donosi i izvješće o pogibiji Tilde Kolman, mlade planinarke iz Zagreba koja je 1934. stradala zatrpama odronom kamenja prilikom uspona na Grintavec. Tekst je popraćen i novinskom fotografijom pogreba.

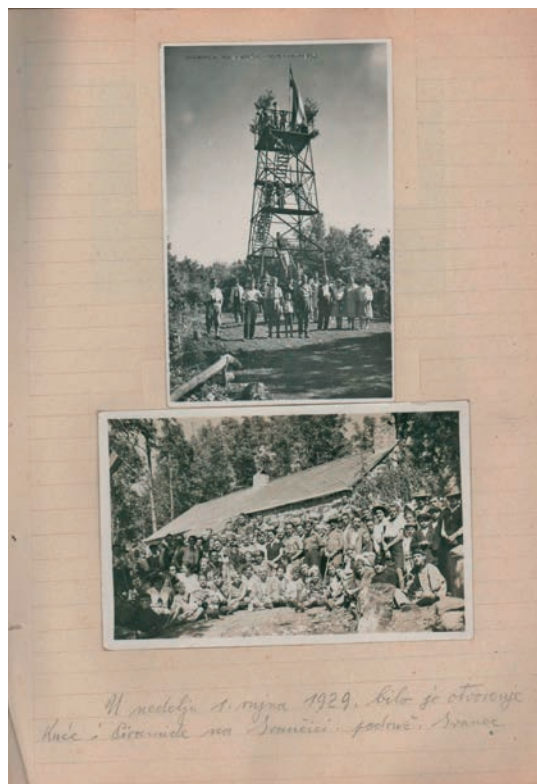
Pri pregledavanju arhive, baš kao i spomenica, posebno su me zanimala razna knjige, tiskane ili u rukopisu. Već sam spomenuo Simonovića i Paulića, ali ima i drugih zanimljivosti. U ostavštini Ante Grimanija nalazi se njegova »Arhivska građa za povijest planinarstva u Dalmaciji od 1899. do 1978.« Ne znam spominje li se u njegovim zapisima i knjiga na talijanskom »Il Mosor«

Pozivnica na operu »Nikola Šubić Zrinski« povodom devedesete obljetnice HPD-a

Spomenica o 70 godina djelovanja HPD-a

Alfonsa Pavicha von Pfauenthala u izdanju Societa alpinistica di Zara, ali i ona se nalazi u jednoj od arhivskih kutija. Vidio sam i dvije knjige Dragutina Hirtza »Lijepa naša domovina, zemljopisne skice« iz 1891. i 1893., kao i njegove zapise u rukopisu »Moji puti«, putopis Hrvatskom od 1896. do 1921.

Na kraju moram spomenuti i jedan književni biser koji će nekog sigurno zagolicati: Geno Senečić (1907. – 1992.) bio je hrvatski književnik i vrlo popularan dramaturg. Tridesetih godina prošlog stoljeća bio je jedan od najizvođenijih autora u Hrvatskoj. U svojim dramskim tekstovima, uglavnom komedijama, prikazuje suvremeni zagrebački gradski život. U arhivi sam pronašao njegov tekst »Nedjelja pod naprtnjačom«, s podnaslovom »Igrokaz iz planinarskog života«, iz 1939. godine!

Dr. Željko Poljak, objavljujući 1994. antologiju »Hrvatska planinarska književnost«, s nizom tekstova manje ili više poznatih autora koji su pisali o planinama i planinarstvu u Hrvatskoj, očito nije znao za taj igrokaz, jer bi ga sigurno

barem spomenuo, ako ne i objavio koji odlomak. Da olakšam traženje nekom budućem uredniku sličnog zbornika, napominjem da se navedeni igrokaz nalazi u arhivskoj kutiji br. 477 u arhivi Samoborskog muzeja.

I tako bih mogao nabrajati i nabrajati. Tekstovi, fotografije, nacrti domova, žigovi, značke, iskaznice i drugi predmeti... Nalazimo i cjelovite ostavštine poznatih planinara i društava. Ono što mi je na početku izgledalo kao hrpe koje je nemoguće sortirati, pretvorilo se u lijepo i zanimljivo iskustvo. I osjećaj da i pod stare dane možeš biti koristan, a usput i proširiti svoje vidike. Završio bih i opet Jagarićevim riječima, koje će možda potaknuti i druge da prekopaju barem po arhivima svojih društava: »Možda je cijelo ovo moje razmišljanje o zaštiti planinarske baštine u našim društvima pretenciozno i idealno zamišljeno, no – treba pokušati! Jer, zapamtimo: ono što nije zabilježeno postoji tek u sjećanjima pojedinaca i nestaje zajedno s njima, a nakon određenog vremena kao da nikad i nije postojalo.«

I dalje se klajmba...

Krunoslav Milas, Zagreb

Neka se nitko ne uvrijedi, ali alpinisti su čudna bića, uglavnom samotnjaci usredotočeni na stijenu koju žele svladati i na prijatelja u navezu. Stoga im se društvo često svede na malen broj istomišljenika koji s njima dijele iste čežnje i stremljenja.

Rijetka su njihova veća okupljanja. Dakako, ako se ne radi o nekoj posebno zahtjevnoj stijeni koju u jednom trenutku svi žele ispenjati.

Jedno od rijetkih okupljanja na kojem se mnogi od njih susreću svake godine jest skup »Glavno da se klajmba« blizu Brela u Makarskom primorju. Okupljanje početkom listopada svojevrsan je rezime alpinističke sezone, mjesto opuštanja, susreta s prijateljima i planiranja novih pothvata. Usto se ispenje poneki smjer u obližnjim stijenama Biokova.

Skup je ove godine, od 4. do 6. listopada, održan četrnaesti put. Zamišljen je kao dvije večeri druženja, uz prigodno predavanje i dva dana penjačkih uspona na obližnjim stijenama. Prvi je skup organizirao Toni Roso, mlad i vrlo

predan alpinist iz Makarske. Nakon njegove pogibije u stijeni organizaciju nastavlja Krešimir Milas, a nakon njegove pogibije u lavini u Kirgistanu njihovi alpinistički prijatelji uporno nastavljaju s okupljanjem.

Prva večer, u petak, bila je posvećena Kreši, u povodu desete obljetnice njegova stradanja. Okupilo se više od stotinu alpinista, prijatelja, poznanika... Došlo je i nekoliko nas članova rodbine. Službeni dio vodili su Rene Lisac, prijatelj koji je bio s njim u navezu kad je stradao, i Lucija, Krešina sestra. Sve se na kraju pretvorilo upravo u ono što bi i Krešo volio – pričavanje zgoda, anegdota i viceva, popraćeno njegovim odabranim snimkama. A ja se s tugom prisjetih njegovih posljednjih stihova (inače nikad nije pisao pjesme!):

*Društvo moje,
Ak sam ikad bil loše volje
Oprostite mi.
Setite me se u planinama
Moram ići prek, više me nije strah.*

Natpis »Alpinistički kamp - Glavno da se klajmba« na Jadranskoj magistrali, na ulazu u Brela

KRUNOSLAV MILAS

Uvodna riječ pročelnice Komisije za alpinizam HPS-a Tee Čalogović i zamjenika pročelnice Renea Lisca

Predavanje Simona Messnera

Bojao sam se da će druga večer, zbog cjelodnevnne kiše i poplave u obližnjoj Podgori, biti slabije posjećena i otužna, ali prevario sam se. Oblaci su nestali, a klupe i stolovi na terasi ispred dvorane u kojoj se održava predavanje bili su suhi i čisti.

Zanimljivo predavanje o svojim alpinističkim pothvatima održao je mladi Simon Messner, sin Reinholda Messnera, prvog čovjeka koji se bez boca s kisikom popeo na vrh Himalaje. Govorio je o usponima, od kojih je jedan trajao punih petnaest sati bez prekida. Svjedočio je o tome kako je izdržao samo zato što se nije želio osramotiti pred prijateljem u navezu. Poslije je saznao da je i taj drugi izdržao samo da se on ne osramoti pred njim...

Nezaobilazno je bilo i pitanje što njegov otac, koji dobro poznaje sve opasnosti na usponima, kaže za njegovu ljubav prema stijenama.

»Nikad mi nije branio,« odgovorio je Simon, »samo mi je nedavno poklonio svoju farmu u brdima. A te životinje treba hraniti. Svaki dan.«

I nakon predavanja opušteno druženje. Kao i uvijek, prvu večer uz grah, drugu uz ribu s roštilja. Stotinu penjača, među kojima poznajem tek nekolicinu; Tomek, Luka, Kirke, Rene, Marko koji je došao s Visa... sjedinjeni u pričanju zgoda iz stijena i života. Veselih, koliko i ozbiljnih i tužnih. I dogovor koji se polako provlačio među njima o susretu sljedeće godine i tematici predavanja koja bi možda privukla još više posjetitelja.

Dok slušam i gledam tu razdraganu mladost, sve sam sigurniji da ću doći i sljedeće godine. Iako

godinama ne spadam među njih. I bez obzira na anegdotu koju ću vam sad ispričati.

Sjedio sam s Hrvojem za jednim od velikih stolova i jeo vrlo ukusno pripremljenu ribu. Meni nasuprot sjedio je neki mladac, sudeći po njegovom razgovoru s nekom djevojkom, mlad i nadobudan alpinist. Primijetio je da godinama itekako odudaram od drugih oko sebe. Počeo se meškoljiti i zagledavati me.

»Dobra riba?« upita me.

»Dobra, jako dobra,« odgovaram kratko.

»A ide vam, ide?« nastavlja on. Shvatio je da sam slučajni starčić koji je svratio kad je primijetio da se za stolovima besplatno dijeli pečena riba.

»Ide, ide,« kažem.

U jednom trenutku nije više mogao izdržati. »A znate li vi uopće zašto smo se mi ovdje okupili?« bio je pristojan, ali želio mi je dati do znanja o čemu se radi.

Odjednom se javi Hrvoje i upita ga: »A znaš li ti tko je to?« i odmah nastavi: »To je Milasov stric. On ga je naučio prvih koracima u planinarstvu!«

Momak se trzne kao oparen. Digne se od stola i pruži mi ruku. Bilo mu je neugodno. »A ja mislio...« pa zastane. A onda mi uz osmjeh pruži ruku.

»Oprostite mi, barba. Nisam znao Milasa jer se samo sedam godina penjem. Ali knjigu sam pročitao. Oprostite,« ponovi.

Nasmijao sam se i odlučio da dogodine sigurno dolazim. Dakako, budem li još »s ove strane«.

Prokleta lijepe

Iskustva iz Prokletija

Sandra Drmić, Đakovo

Glad i neimaština potjerala tri brata u lov u planine. Na planini ugledaše prelijepu vilu koja ih općini i međusobno posvađa. Svađa ih je nažalost došla glave, te sva trojica izginuše. Nakon nekog vremena, krenula u potragu za njima majka. Lutajući planinom i ona naišla na vilu, koja joj reče kako joj sinovi izginuše zbog nje i njezine ljepote. Majka, skrhana bolom, krene ljutito proklinjati vilu: Prokleti-jo, Prokleti-jo...

I tako dobiše ime. Nazivaju ih »Južne Alpe Europe«. Prokletije su najnepristupačniji i najdivljiji planinski lanac na Balkanu i još su uvijek nedovoljno istražene. Do prije 20-ak godina pristup im je bio ograničen. Donedavno

ih je »čuvala« mrtva straža, a dominirale su karaule i bunker. Oko 80 kilometara granice Albanije i Crne Gore vijuga tim masivom. Surov je to kraj, u kojemu temperature osciliraju od -30 do +30 °C. Prostor Prokletija nazivaju i »zemljom orlova«.

Godine 2002. obilježen je put na najviši vrh Maja e Jezercës (Jezerski vrh, 2694 m), kojega nije bilo od 1937. Poseban je to pothvat, ne samo za taj kraj, nego i za sve planinare kojima to otvara vrata, doduše polako. Dvijetisućitih godina obje države shvaćaju važnost, ali i velik interes za tu ljepotu, pa prostor s obiju strana granice proglašavaju nacionalnim parkovima.

Prokletije, pogled iz doline Grbaje

Peti je to nacionalni park u Crnoj Gori po redu, i to najmlađi. Prokletije postaju dijelom višedržavne transverzale Vrhovi Balkana. Crnogorcima je pripala trećina ukupne staze i za nju govore da je najljepši dio transverzale.

Još prošle godine počela se radati zamisao o odlasku na Prokletije. Znae kako kažu: moramo paziti što želimo jer bi se želje mogle ostvariti. Krenula je tako ekipa iz Zagreba i negdje oko šest sati ujutro pokupila nas na naplatnim kućicama kod Velike Kopanice. Krenusmo tako preko Beograda, Čačka, Kraljeva, Novog Pazara, pa polako u Crnu Goru, preko Rožaje, Berana do Plava i napokon do Gusinja. Samo nabrojati sva ta mjesta iziskuje vremena. U ugodnoj vožnji, uz nekoliko predaha, oko 18 sati stižemo na određište, Eko katun Rosi. Smješten je u dolini, sa svih strana omeđen planinama. Nakon nesnosne, slavonske, kolovoške vreline, planinski nas je

zrak odmah resetirao. Smjestili smo se u drvenim bungalovima i krenuli na večeru.

Sutradan poduzimamo kružnu turu iz doline Grebaje na tri vrha: Popadiju (2036 m), Talijanku (2057 m) i Volušnicu (1879 m). Dolina Grebaje jedna je od najatraktivnijih dolina u Prokletijama. S jedne je strane okružena travnatim vrhovima, a s druge stjenovita, sura, kamenita. Koliko se god vrhovi na koje smo se penjali činili pitomi, u okruženju čitavoga prokletijskog masiva oni su impozantne visine, veće od 2000 metara. Putovi su dugački, a još kad je vrijeme prevrtljivo, sve se čini još težim nego što jest. Iz doline Grebaje krećemo planinarskom stazom kroz šumu.

Nakon izlaska na greben prema Popadiji nestaje taj pokrov nad našim glavama, a sunce nas nemilo grije. U tom trenutku nismo svjesni da ćemo za nekoliko sati biti doslovno željni

sunca. Vidik koji se otvara s grebena ispred nas vrlo je dojmljiv. Pred nama se uzdiže Talijanka, a onda se greben ponovno spušta i uzdiže do Volušnice. U daljini su pred nama Karanfili, Očnjak, ali i pregršt drugih oštih, prokletijskih vrhova. Potpuno drugačije od svega što sam dosad vidjela. Greben prekriven travom u žutim, toplim tonovima pruža vidike na sivilo i surovost oštih stjenjaka kojima se ne nazire kraj. Na Popadiji je lijepo, a na Talijanki još ljepše.

A onda je žute ljetne tonove naglo prekrila sjena oblaka. Reski zvukovi grmljavine odjekuju ispočetka u daljini, a onda sve bliže i bliže. I koliko god da smo u početku usporavali vodiča, što namjerno, što nenamjerno, takva nas je promjena vremena ubacila u petu brzinu. Poskakujemo i trčimo do prvog zaklona u šumarku. Prolom oblaka toliko je snažan da nas ni drveće svojim krošnjama ne uspijeva zaštititi. Uglavnom,

navlake, tehničke jakne, kabanice i sva moguća oprema za zaštitu od kiše, a vjerujte, nas 34-ero imalo je sve moguće i nemoguće kombinacije,

Zbrinjavanje obuće natopljene vodom iznenadnog pljaska

SANDRA DRMIĆ

Veselje na vrhu

nisu nas zaštitile. U konak smo se vratili mokri do gaća. Ustvari, i gaće su bile mokre...

Za drugi dan predviđen je uspon na Kolate. Tri su Kolate: Dobra, Zla i Ravna. U planu je svakako Kollatë e Keqe ili Zla Kolata, a ostalo ćemo procijeniti na terenu. Jutro je bilo vedro, a prema prognozi, kiša bi trebala pasti tek nakon našeg povratka.

Džipovi nas od našega katuna prebacuju do Fuš Sirme – travnate zaravnj gdje se smjestio katun Zarunice (1580 m). Da je to odličan odabir i za povratak, pokazat će se već nakon nekoliko sati. Prolazimo pored Izvora (1668 m), križanja Qafa e Borit (1790 m), Ledene pećine (1940 m), Qafa e Perslllopit (2039 m) i konačno stižemo na Zlu Kolatu (2534 m). Kolata je ustvari sinonim za pašnjak. Onako izdaleka, ništa mi nije imalo smisla. Stijenski vrh i pašnjak nikako nisam mogla povezati, no kad smo izašli na prijevoj između Dobre i Zle Kolate, vidjela sam da je to zaista travnjak. A zašto zla? Jer je mnogo stoke ondje nastradalo.

Na izlete smo išli pod budnim okom Aladina Kiće Pjetrovića. To je simpatičan crnogorski momak, vrlo ozbiljan i pažljiv. Vodičku planinarsku obuku prošao je u Sarajevu i moram priznati da je jako, jako dobro potkovan. Istinski je zaljubljenik u planine i ljepotu rodnoga kraja. Kada vodič uspije u strancu probuditi osjećaje prema planini svojega kraja, onda je to zaista izvrstan domaćin, a on je to uspio. Prepun je informacija o planini, koje nesebično dijeli s nama, a mene je naročito osvojio prepričavanjem legendi.

Vrijeme nas nije mazilo. I ovaj smo se put vratili s izleta potpuno mokri. Malo je tko od nas imao tri para gojzerica i dovoljno hlača i jakni da bismo i sutradan mogli nastaviti istim tempom. Zaključak je da nema te membrane koja te može sačuvati od vlage kada po tebi dva-tri sata pljušte kiša i tuča, i to intenzitetom da ti trebaju brisači. U životu nisam tako pokisla, do gaća, kako reko. Prohladne su noći onemogućavale sušenje svih tih namočenih i promočenih stvari.

Ipak, sve te nedaće nisu nas spriječile da i dalje planiramo i planinarimo. Večer smo okončali predavanjem Stipe Božića i Zehrudina Isakovića u općinskoj zgradi u Gusinju. Iako sam Stipu slušala već nekoliko puta, ponovila bih to ponovno i ponovno. Zehrudina sam prvi put vidjela uživo te sam iskoristila priliku upoznati se s njim. On je bosanska planinarska legenda,

SANDRA DRMIĆ

Zla kolata, najviši vrh Crne Gore

Rezime

autor nekoliko knjiga, bosansko-hercegovačkoga planinarskog vodiča, autor mnogobrojnih nagrađivanih dokumentarnih filmova o planinama i planinarenju. Možete samo zamisliti kako je izgledao prizor našega ulaska u dvoranu za sastanke Općine Gusinje: 34-ero planinara, od kojih svaki drugi u rukama drži pakiranje od deset rola toaletnog papira. Opaljeni suncem, umorni od borbe s kišom i tučom, u mokrim gojzericama, zaposjeli smo općinske prostorije. Nakraju smo ga potpuno okupirali i iskoristili vrijeme i priliku poslušati, pogledati i fotografirati se sa živućim legendama planinarstva. »Penjačevi zapisi« i »Himalajski ratnici« odličan su odabir dobrog štiva i dobroga dokumentarnoga planinarskog filma.

Za treći dan planinarenja odabrana je kružna tura do Maje e Podgojs. Krećemo makadamskim putem iz doline Grebaje. Put i nije nešto zanimljiv dok se ne dosegne greben. Vezirova brada, sa svojim vrhovima, bila je pravi šećer na kraju naše planinarske pustolovine. Vraćali smo se kroz šumu i područja prekrivenim papratima, tako da smo imali dojam prolaska kroz pravu prašumu, sve do Alipašinih izvora.

Crnogorci su se ponovno pokazali kao izvrsni domaćini. Spori, prespori, ali srdačni. Večere su trajale unedogled. Četiri slijeda hrane. Em ih ne možeš dočekati, em ih zaista ima puno. Gazda

je bio sveprisutan na cijelom području, ne samo našega katuna, nego i cijele općine. Od uloge recepcionara koji dijeli ključeve i raspoređuje sobe, do pripreme i serviranja gotovo svih obroka, pa i rada u samoposluzi. Uglavnom, kamo god odeš i gdje god pogledaš, Doni je upravo tamo.

I još smo proslavili Hrvojev rođendan, puhali svjećice, pjevali rođendansku pjesmu i jeli rođendansku tortu (doduše s danom zakašnjenja, ali u Crnoj Gori smo, pobogu). Obišli smo Plav, kuću Ređepagića, bili na jezeru i okupali se u njemu. Ostvarili smo lijepe uspone, družili se, upoznali se, sprijateljili se i uživo i na društvenim mrežama. To je ono što volim na takvim putovanjima: novi ljudi, nove destinacije i uvijek onaj dobar osjećaj da sam živa. Nas 34-ero disalo je kao jedan. Ono što me je na početku plašilo, nakraju me je oduševilo. Nije bilo nijednog prigovora, nijednoga povišenog tona. Smijali smo se dok nas je pržilo sunce i dok nas je mlatila tuča.

S veseljem gledam naše fotografije i veselim se sljedećem izletu, jer unatoč kiši, tuči i grmljavini koje su nas dva dana ispraćale iz planina, nismo posustajali (možda tek na trenutak). Ostala je mala žudnja za nekim neispenjanim vrhovima, koji su definitivno ostali mamac za sljedeći dolazak. Valja se vratiti jer ove su planine zaista »proklete« lijepe.

»Prvenstveni« spust s Velebita

U spomen na profesora Ivu Antunca (1937. – 2017.)

Neven Kursar, Šibenik

Vjerojatno ne postoji planinar koji na pitanje o granicama svojih mogućnosti neće izjaviti da ih poznaje te da pri kretanju u planini, radi svoje vlastite sigurnosti, a katkad i sigurnosti drugih osoba, nikad neće ići preko njih. Također, rijetko se može susresti iskreni poklonik planinarenja koji te granice, usprkos svojem (deklariranom) racionalizmu, nije barem jednom prešao, riskirajući ozljedu ili nešto puno gore, samo zato što je išao iznad svojih fizičkih ili spoznajnih ograničenja. S druge je pak strane nekima od njih, ponajprije planinarskim pionirima zaljubljenima u otkrivanje dotad neistraženih područja, izlaganje svakojakim rizicima uobičajeno te im zapravo ulazi u »opis posla«.

U novije je vrijeme jedan od takvih istinskih zanesenjaka bio i poznati velebitski istraživač Slavko Tomerlin – Tatek (1927. – 2018.), o kojem nam je dragocjena zapažanja ostavila njegova vjerna (dugogodišnja) planinarska pratiteljica, profesorica Smilja Petričević, u člancima objavljivanim u Našim planinama i Hrvatskom planinaru. Tako je u jednom članku (vjerojatno pola u šali, a pola u zbilji) upozorila svakoga tko planira s Tatekom krenuti u planinu neka prije toga obvezno napravi »testament« (oporuku, op. p.)! Da njegovi pothvati nisu bili nimalo bezopasni, potvrđuje nam osobno Tatek u članku »Čudni doživljaji« (Hrvatski planinar, 7-8/1995), pišući o dvama događajima kada je bio u smrtnoj opasnosti, ali se nekim čudom izvukao neozlijeđen. On je, kao vjernik, bio uvjeren da je njegovom spasu svojim zahvatima pridonio Svemogući Bog, a nama je na volju da, nakon čitanja zapisa o njegovim nevjerojatnim avanturama (koje podsjećaju na najzujbudljivije scene iz pustolovnih filmova), o tome donesemo svoj sud. Zanimljivo je da Tatek opisujući te po život opasne situacije, koje

su posljedica upravo njegova svojevolsnog odlaska na ekstremno težak i nepristupačan teren, uopće ne spominje da je možda previše riskirao ili precijenio svoje mogućnosti. Naprotiv, njemu je to, u skladu s prije spomenutim, bio samo uobičajen »dan u uredu«.

Međutim, Tatek i njemu slični planinarski gorostasi zapravo su iznimke. Velika većina planinara nema ni prilike steći iskustva poput njihovih. Među takve, obične planinarske smrtnike, ubrajam i sebe. Premda u planini nikad nisam osjetio izravnu opasnost po vlastiti život, izdvajam dva slučaja kad sam prekršio osnovna planinarska pravila, što je u konačnici moglo rezultirati fatalnim posljedicama.

U prvom me događaju donekle ispričava činjenica da sam tada bio planinarski početnik, pa ustvari nisam ni mogao biti dokraja svjestan u što se upuštam. Toga, kako će se poslije pokazati, za mene sudbonosnog dana, planinarski me je usud povezao s uglednim šibenskim planinarom i jednim od obnovitelja planinarenja u tom gradu profesorom Ivom Antuncem.

Naime, u svojim sam planinarskim počecima odlazio na organizirane izlete HPD-a Kamenar iz Šibenika, u kojem sam završio planinarsku školu i čiji sam član već gotovo 25 godina. Tako sam jednom prigodom u skupini od desetak-petnaestak planinara išao na Crnopac, a u planu nam je bila kružna tura Prezid – Veliki Crnopac – Mali Crnopac – Veliki Bat – sklonište Tatekove družine – Prezid. Iako se vrijeme naglo pokvarilo (spustio se oblak iz kojeg je padalo nešto na granici kiše i snijega), nismo odustajali jer je u skupini bilo dovoljno iskusnih planinara, koji su imali iskustva s raznim vremenskim nepogodama. Među njima je bio i Ivo Antunac, moj profesor francuskog jezika u srednjoj školi, prvi predsjednik

Grebenski pristup Malom Crnopcu i Velikom Batu i njegove provalije (u pozadini)

(obnovljenoga) Kamenara 1985. i u širim planinarskim krugovima dobro poznata osoba.

Među ostalim, Antunac je prije Domovinskog rata redovito vodio šibenske planinare na Veliki Alan, odakle je odlazio na planinarske pohode s legendarnim Podgorcima Šimom Balenom i Danijelom Vukušićem. O tim je druženjima ostalo zapisano svjedočanstvo u glasovitoj Balenovoj knjizi »Velebit se nadvio nad morem«. Ostao je upamćen i po fizičkoj izdržljivosti te rijetkom pijenju tekućine tijekom planinarenja, zbog čega su ga kolege planinari prozvali »beduinom«.

Budući da pripadam generacijama koje poštuju svoje učitelje i profesore, razumljivo je što sam u njega imao puno povjerenje te sam mu se zbog toga tijekom uspona i priključio na čelu kolone. Međutim, uslijed opisanih atmosferskih zbivanja, nakon određenog vremena izgubili smo kontakt s ostatkom skupine. Penjući se već prilično dugo, a znajući da bi radi uspona na vrh Velikog Crnopca u jednom trenutku, po već jedva uočljivim planinarskim oznakama, trebali skrenuti udesno, oprezno sam ga priupitao je li već prolazio tom stazom, na što mi je dao pozitivan odgovor, rekavši »više puta«. Umjesto da skrenemo udesno i nastavimo se strmo uspinjati prema Velikom Crnopcu, odjednom smo se našli

na blagoj kosini i izrazito klizavom terenu, na kojem je usto puhala jaka bura s povremenim olujnim udarima, tako da smo se kretali više puzajući nego hodajući. Bilo je očito da smo promašili spomenuti odvojak, a ja se ni tada ni poslije nisam usudio pitati profesora Antunca je li to bilo slučajno ili namjerno. Budući da se nije vidio ni »prst pred nosom«, nisam, naravno, imao nikakve predodžbe o strašnim provalijama s obiju strana grebena kojim smo se kretali do Malog Crnopca i Velikog Bata. Kad sam nakon nekoliko godina ponovno prolazio tom stazom, sav užasnut, nisam mogao vjerovati vlastitim očima kuda sam prethodni put, nesvjestan opasnosti, bazao.

Ostali su članovi skupine, popevši se na Veliki Crnopac, sišli natrag prema Prezidu, odakle su obilaznim putem došli do skloništa, u kojem smo se svi ponovno okupili. Do danas mi je ostala enigma zašto se i mi nismo vratili s toga grebena, odnosno zašto je profesor izložio pogibelji planinarskog početnika. Moguće je da je, promatrajući moje ponašanje u takvim, ekstremnim uvjetima, odnosno uviđajući da se ne bojim te da ga bez problema i paničarenja pratim u stopu, kao iskusni planinar zaključio kako možemo uspješno proći planiranom trasom. A možda rješenje te

enigme ipak leži u njegovom odgovoru, kada je na pitanje jednog planinara o razlogu zbog kojeg se i mi nismo vratili s grebena, kroz smiješak kazao kako njemu »odustajanje nije opcija«.

Dragi profesore, nikad ti nisam spočitnuo ni zamjerio zbog te naše pustolovine, štoviše, beskrajno sam ti zahvalan na tom iskustvu. Ono je usmjerilo moj daljnji planinarski put i razvoj te sam od tada mnogo ozbiljnije pristupao planini i pripremama za planinarske pohode, koje sam usto u pravilu osobno planirao, razmišljajući da će, ako ikada više upadnem u opasnu situaciju zbog ljudske nepažnje, to biti isključivo moja »zasluga«.

Nažalost, takva se mogućnost i obistinila, kada sam kao već dugogodišnji i iskusni planinar s više od dvadeset godina intenzivnog planinarenja za sobom, izložio sebe i pratiteljicu (kći Jeleni) nepotrebnom riziku. Iako najčešće planinarim sam, izbjegavajući društvo velikih (bučnih) planinarskih skupina, radujem se svakom, istina rijetkom, izletu s bliskom osobom ili osobama. Kada se k tome radi i o članu obitelji, koji uz brojne aktivnosti na otvorenom, voli i planinarene, moje je zadovoljstvo dvostruko. Zato gotovo svaki kćerkin posjet iskoristimo za zajednički odlazak u planinu, i to najčešće na Velebit.

Tako sam se nedavno odlučio za uspon od Bunovca preko Cesarove doline i Kraljevih stanova do Malovana (1707 m), a u povratku sam joj namjeravao pokazati lijepu, na kartama neucrtanu špilju u grebenu između Segestina i Malovana, čiji sam ulaz jednom prigodom uočio s vrha Segestina i koju sam već bio obišao. Budući da mi je kći tijekom izleta kazala da je prije kratkog vremena imala ozljedu gležnja, odlučio sam je poštedjeti uzastopnih spuštanja i uspinjanja na pristupu špilji, odnosno pri povratku. Stoga sam na malovanskom vrhu promijenio plan te odlučio da se do Bunovca vratimo kružnom turom, i to najprije grebenskim putom na bezimenu kotu 1719 m između Vaganskog vrha i Segestina, te se potom starom stazom, kojom inače nikada nisam prošao, spustimo u Medački dolac. Budući da je tom stazom nešto prije prošao velebitski obožavatelj i istraživač Damir Šimunić te o tome objavio napis na mrežnim stranicama, procijenio sam da nam ona, sudeći po njegovu opisu, neće predstavljati veći izazov.

Kad smo došli podno zapadnoga prijevoja, ispod kote 1719 m, uočio sam lijepu stazu koja se odanle spušta u smjeru sjevera i (poslije će se vidjeti, pogrešno) zaključio da je to »Šimunićeva«

Susret oči u oči na grebenu Velikog Crnopca

NEVEN KURSAR

staza. Premda sam zapamtio da je on u svojoj objavi naveo kako staza zavija ispod vrha te kote udesno, smetnuo sam s uma, očito začaran izgledom i prohodnošću te staze, da je također napisao kako staza prolazi tik podno vrha te kote (pa stoga ne dotiče taj, nešto niži prijevoj, s kojeg smo se mojom greškom počeli spuštati). Da sam u tom trenutku otvorio zemljovid Nacionalnog parka Paklenica, vjerojatno bih se sjetio cjelovitoga Damirova opisa jer se podudara s trasom te staze ucrtanom na karti, odnosno njezinim početkom kod kote 1719 m. Zaista mi je neshvatljivo da me je upravo na tom izletu iznevjerila s godinama izvježbana opreznost i koncentracija te da je sve što je moglo, pošlo ukrivo.

Započevši sa spuštanjem, uzalud sam očekivao da će na mjestu gdje nam se iz vidika (s prijevoja) gubila staza, ona odjednom skrenuti udesno i zaviti oko vrha kote. Međutim, staza je skrenula ulijevo, i to u dugačak, koliko se moglo vidjeti, potpuno stjenovit, ali ipak prohodan kuloar. Tada

sam napokon shvatio da smo mojom »zaslugom« promašili stazu. To je mjesto ujedno bilo posljednja prilika da se okrenemo i vratimo, ali u mene kao da je ušao duh profesora Antunca, jer ovaj put ni meni »odustajanje nije bila opcija«. Što dulje razmišljam o tom događaju, to mi je sve nejasnije zašto sam tako odlučio, tim više što sam do tada, procijenivši situaciju u planini, na desetke puta odustao od zacrtanog plana. Odustajao bih nerijetko upravo zbog procjene o možebitnoj opasnosti za vlastiti život nastavim li s cjelovitom realizacijom planiranog izleta. Stvar je još zagonetnija kad se uzme u obzir da sam u tom slučaju, osim vlastitoga, izložio riziku život još jedne, i to meni drage osobe.

Budući da me je Jelena, kao i ja onom prigodom profesora, slijedila bez ikakve panike i nerveze (usprkos nezaliječenom gležnju), nastavili smo se spuštati kako smo znali i umjeli, često i u sjedećem položaju, spuštajući se uzastopce po pola metra kroz sve strmiji, vijugav kuloar.

Unatoč tome što u tim trenucima nisam dokraja vladao situacijom, odnosno što nisam mogao znati hoćemo li u nekom trenutku naići na neprelaznu prepreku, a što bi bila prava katastrofa jer se svojim snagama najvjerojatnije ne bismo mogli popeti do prijevoja, cijelo sam vrijeme zbog nekog neobjašnjivog razloga vjerovao da ćemo se sretno izvući iz nevolje.

U jednom smo trenutku došli na izloženu policu koja je visjela nad provalijom te sam radi sigurnijeg spuštanja odlučio skinuti ruksak i spustiti ga nekoliko metara ispod sebe u dubinu, na nešto manje nagnutu, odnosno ravniju stijenu, vjerujući da će se ondje i zadržati. Međutim, ruksak je ipak skliznuo s nje te se nastavio dugo kotrljati, a kad je buka napokon prestala, nisam mogao vidjeti gdje se zaustavio. Ispostavilo se da je to bio sipar na kraju kuloara. Do tog se mjesta trebalo spustiti još (valjda) dvjestotinjak metara niz kuloar i skupljati stvari koje su ispadale iz ruksaka dok se kotrljao.

Došavši na sipar, zagrlili smo se i zahvalili Bogu što je spuštanje kao iz najgore noćne more napokon završilo. Iako se velika strmina nastavljala, najprije po tom neugodnom siparu s velikim kamenjem, a potom niz sklisku, šumovitu padinu, koja je posebno Jeleni, zbog bolova, predstavljala

dodatan problem, više nije bilo opasnosti od pada s (mogućim) najtežim posljedicama. Ipak, tek kad smo izašli na markiranu stazu Bunovac - Čorina prosina, nekoliko stotina metara zapadno od kote 1385 m, koja se nalazi iznad Medačkog dolca (na koju inače vodi gore spomenuta ucrtana staza s kote 1719 m), mogli smo se potpuno opustiti.

Nije mi poznato je li se »našom« trasom, odnosno kuloarom kroz koji smo se spustili s najvišega velebitskoga grebena, itko drugi popeo ili se njime spustio. Budući da se tim, mjestimice gotovo okomitim terenom, mogu uspinjati isključivo tehnički najuvježbaniji i kondicijski najspremniji penjači, za pretpostaviti je da su tu trasu možebitno koristili alpinisti pripremajući se za uspone na najviše (najteže) europske i svjetske planinske vrhove. Kako nemam takvih spoznaja, našalit ću se na vlastiti račun te – premda me tijekom planinarenja ne zanimaju nikakvi rekordi ili postignuća, a koja se makar i dijelom mogu podvesti pod natjecanje – konstatirati kako u svojoj planinarskoj kolekciji možda, pa makar i nehotice, imam(o) jedan prvenstveni (velebitski) spust!

Premda sam se dinarskim planinama, a poglavito po Velebitu, često kretao teško prohodnim terenom bez ikakve staze, uključujući razne

Prijevoj s kojeg smo započeli
spuštanje, iza Vaganski vrh

NEVEN KURSAR
NEVEN KURSAR

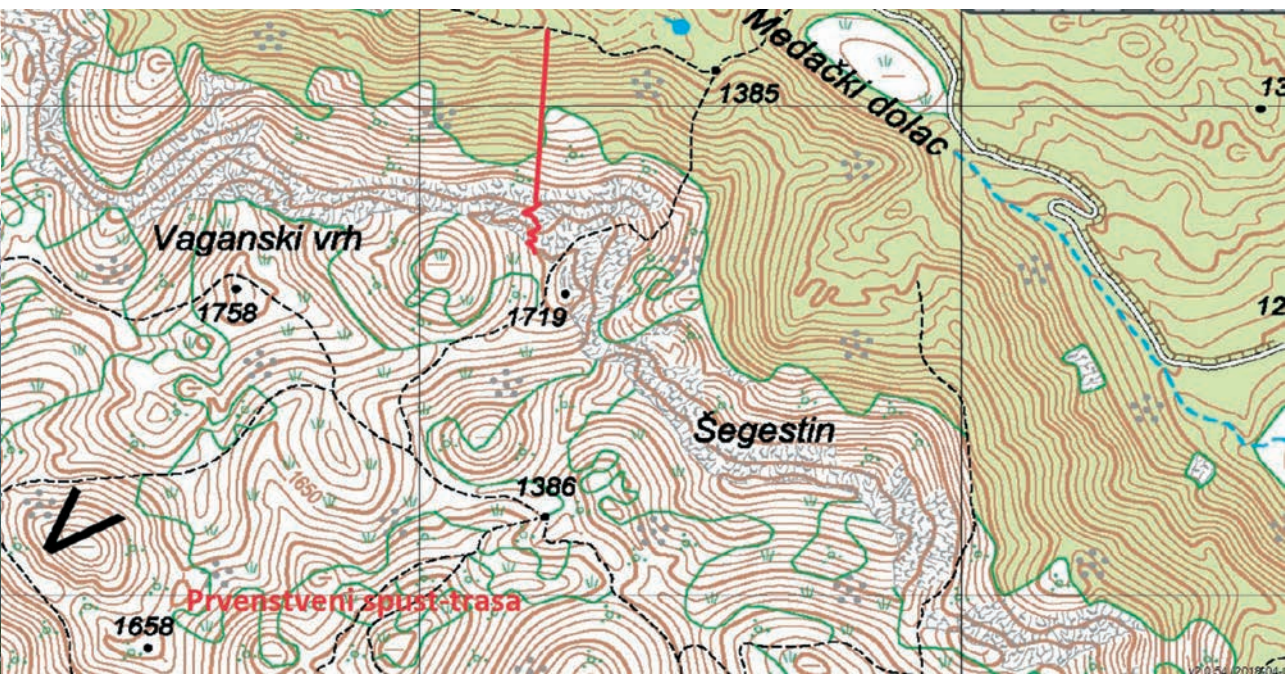
U početku je sve izgledalo pitomo...

... a u nastavku – strava

gudure, klance, klisure i provalije u Rožanskim i Hajdučkim kukovima, Suznoj dolini i njenoj okolici te širem području Crnopca, jedinu pravu ozljedu zaradio sam prije 15-ak godina na ravnom dijelu građene staze između zaselaka Zagona i Jamine iznad Ljubotića na južnom Velebitu. Tada je pod mojom težinom propao kamen na koji sam zakoračio te sam se padajući unazad dočekaao na desnu ruku i razrezao dlan, pa sam tako morao na samom početku izleta odustati i otići u bolnicu da mi sašiju ranu.

Nesreće su, nažalost, sastavni dio života ljudi na svim područjima i mjestima njihove aktivnosti, pa tako i u planinama. Po prirodi stvari, nesreće s kobnim posljedicama puno su češće prigodom alpinističkih uspona (odnosno penjanja u stijeni ili tijekom pohoda na vrhove pod vječnim snijegom i ledom), nego kod obilazaka manje zahtjevnih i nižih planina. Na planinarima je da razboritim postupanjem, sukladno svojim mogućnostima, znanju i vještinama učine sve ono što je u njihovoj moći kako bi se one događale što rjeđe.

Tango na Omiškoj Dinari

Željko Brdal, Zagreb

Znate li onu staru uzrečicu Svako zlo za neko dobro? Prije nekoliko mjeseci, dan nakon uspona na Kimet, morali smo odustati od uspona na Kulu kod Omiša jer je padala kiša. No, imali smo nov razlog da se prvom sljedećom prilikom uputimo prema jugu.

Dvodnevni je izlet započeo vožnjom prema Makarskoj. Naš četverac na kotačima čine ovaj put Edita, Ema i Ivan. Nakon obilaska Makarske uspinjemo se automobilom u prigradsko naselje Veliko Brdo, pod stijenama Biokova. U središtu mjesta je planinarski dom Velobrski ledari. Čekajući da dođe domaćin s ključem, ispred doma smo iščarobirali »švedski stol« s ukusnom tekućom i krutom ponudom. Našu gozbu dodatno je mirisima obogatio restoran ispod doma. U društvu domaćina Brune Turine, uz planinarske i turističke teme, brzo smo potrošili večernje sate.

Sutrašnji dan započinjemo planinarskom zornicom s ustajanjem u 4:44, higijenom i spremanjem te ranim doručkom. Ne gubimo vrijeme, krećemo što prije automobilom prema Omišu. Prolazimo pored omiškoga vatrogasnog doma, gdje počinje strm uspon prema Kuli. Nastavljamo do parkirališta gdje počinje pristupni put prema Fortici, srednjovjekovnoj vojnoj tvrđavi na visokoj stijeni iznad Omiša, koja je služila za kontrolu prilaza gradu, nadziranje plovidbe Bračkim kanalom i kao zaklon od mogućih napadača.

Parkiralište s kojeg polazimo nalazi se uz sam tok Cetine, stiješnjeno u uskom kanjonu. Lagan vjetar donosi ugođaj svježine iz Cetinske krajine. Cetina je naša najduža primorska rijeka. Njezinih stotinu kilometara vijuga dalmatinskim kršem iz podnožja Dinare, područjem Vrlike, Sinja, Trilja, Blata i Zadvarja do ušća u Omišu.

Dočekuju nas Dolores Filipović i Karlo Kovačić, prijatelji iz PD-a Imber. Obuvamo gojzerice i prekrćavamo se u njihove automobile. Asfaltnom se cestom vozimo prema zaselku Čečucima. Cesta je strma, a promet dodatno otežavaju brojni automobili parkirani po cesti, pored kuća i vila za odmor. Vozimo se do kraja asfalta, tik do posljednje kuće i onda kratko natrag da bismo se parkirali na uskom, vrlo nagnutom mjestu.

IVAN KOBESČAK

Početni dio puta

Temperatura je idealna za hodanje. Ema je videća pratnja, a krećemo se tehnikom »držanje za štap«. Pas kod posljednje kuće glasno pokazuje svoje osjećaje. Na satu je 7:15. Planinarski putokaz najavljuje da do vrha Kule imamo dva sata hoda, no ja predviđam da će nam trebati dvostruko više. Staza je ispočetka prepuna manjega i većega kamenja, a markacija prati stari stočarski put. Mjestimično ćemo ipak kratiti zavoje staze, gdje to bude moguće, hodati usporedno ili njome sve do planinarske kuće. Uspinjemo se u brojnim zavojima. Uočavamo zelene oznake u obliku strelica ili dviju paralelnih crta. Neodgovorno je, neprihvatljivo i opasno postavljati oznake koje nikamo ne vode, o čemu najbolje svjedoči ovogodišnja tragedija u kojoj je stradala strana državljanica. Nju su najvjerojatnije te i takve oznake odvele do jednog starog odvojka, s kojeg je skrenula među stijene i stradala.

Nas vodič Karlo vodi usporednom stazom uz nekadašnji stočarski put. Zbog sipara, hodamo sporije i opreznije. Svako malo nailazimo na strme, kamenite blokove, koje Ema prvo izmjeri, a potom me precizno prevede preko njih. Procjenjujemo da teren više nije pogodan za

vođenje štapom pa prelazimo na tehniku »pruži mi ruku« (moja lijeva + njezina desna).

Na zavojitom putu izmjenjuju se kamenite i »korijenske« stube. Hodamo čas lijevo, čas desno, pa opet lijevo, pa opet desno, sa zaokretima u mjestu, i tako nebrojeno puta – pravi pravcati planinarski tango. Na stazi se učestalo pruža kojekakvo korijenje, pa Ema daje precizne upute gdje, kada, kako i kojom nogom. Hodanje je baš kamenjarsko, pravi planinarski hedonizam u labirintu viših i nižih stijena. Staza na jednom mjestu dolazi pod stijenu koja se prevjesno nadvila iznad nas pa pazimo da glavom ne udarimo u nju. Vrlo brzo nakon te stjenčuge stižemo na vidikovac koji domaći dvojac zove prva vidilica, a s kojeg se pruža lijep vidik na Omiš, Mosor, Poljičku planinu, more i otoke.

– Zakorači lijevom nogom, gore, više, sad još jednom gore desno... Teren je i dalje strm, i sve strmiji no svi smo dobro raspoloženi, a hod je ugodan i siguran. Amo-tamo, lijevo-desno, gore i samo gore, tango se nastavlja uz nekoliko akslova koje bi euforično prokomentirala Milka Babović, no umjesto šljokicama, svi smo ukrašeni stotinama kapljica znoja. Vrludamo prihvatljivim

Ivan Kobeščak i Željko Brdal na izloženom dijelu puta, osiguranim užetom

kraticama prema izboru vodiča Karla. On nas poučava da hodamo po laporu od kojeg se nekada u Ravnicama, naselju pokraj Omiša, proizvodio cement.

Stižemo na mjesto s kojeg se vidi zvjezdarnica na Mosoru, poviše sela Sitna Gornjeg. Staza je sa svakim korakom sve strmija, ali nije to nešto nesavladivo, već čisti užitak. Dobro je što smo krenuli u ranu zoru jer sunce tek sada postupno izlazi, tako da smo pošteđeni vrućine.

Zahvaljujući Karlovom poznavanju puta, hodamo uglavnom usporedno s markiranom stazom koja prati nekadašnji stočarski put u guduri punoj »rolling stonesa«. O tome da je staza sve strmija najbolje govore Emine sve učestalije upute da trebam nogu podići po 30-ak centimetara. Vraćamo se na markiranu stazu i odjednom se pred nama stvori trkač koji po takvom terenu trčkara kao neki zeko.

I s drugog se vidikovca pružaju lijepi vidici prema Poljicama, Mosoru, Splitu i otocima. Staza dalje prati rub borove šume i nedaleko korito potoka po podlozi u kojoj nema čega nema, korijenja i kamenja, stijena i zemlje – ma milina od podloge. Zvona crkve u Omišu objavljuju da

je osam sati, a mi smo nadomak planinarske kuće. Ide nam perfektno. Ovaj je uspon ogledan primjer terena koji iziskuje vođenje tehnikom »pruži mi ruku«, jer drukčije se na tom kamenu i kršu ne može hodati naslijepo. Prolazimo kroz češalj od borova i stižemo do kuće. Trebalo nam je jedan sat i nešto sitno, što je sjajno prolazno vrijeme.

Pokraj kuće zatječemo tri planinarke koje su prespavale u šatorima. Osim šatora, razapele su i viseću ležaljku. Dolores pripovijeda da je ondje nekoć bila brvnara. Naš je Ivek bio u njoj prije nego što je izgorjela. Sav materijal i inventar za novosagrađenu kuću, uključujući i hladnjak, omiški su planinari donijeli na leđima ili na čivarama – drvenim nosiljkama s ručkama, za prijenos kamena ili drugih stvari.

Kuća nudi smještaj u zajedničkoj spavaonici za 16 osoba. Ima kuhinju, hladnjak, tekuću vodu, peć na drva i kamin s otvorenom vatrom. Električnom energijom opskrbljuje se iz solarnog panela. U kući nema žiga, pa se fotografiramo kako bismo za potrebe planinarske obilaznice Hrvatske planinarske kuće mogli dokazati posjet. Odmaramo se i okreppljujemo. Posebna ponuda

Završni dio uspona

KARLO KOVAČIĆ

je domaća rakija od oskоруša i strani napitak »crveni bik«, izvor kofeinske energije.

Digitalni sat pokazuje da prema vrhu krećemo u 8:48. Na putokazu piše da do vrha ima sat vremena hoda, no ja kaŹem da će nam trebati dva sata. Ispostavit će se da sam pogriješio i drugi put!

Na daljnjem, zahtjevnom, stjenovitom, strmom usponu sa škrapama hodam tehnikom »pruŹi mi šapu«. Videća mi je pratnja Ivan. Pred nama su sada još veće stube, visoke i po 45 centimetara. Sve je više, strmije i zahtjevnije za obojicu. Ema je osigurač – ide iza mene i pazi.

– Źeljko, ispod nas je provalija, nemoj gledati bit će ti lakše.

Napredujemo polako i oprezno, uz čvrst stisak ruku. U kakvim se sve situacijama nađe slijepi planinar, najbolje govori njihovo razmatranje tehnike silaska »kotrljanje Źeljka niza strmu padinu«. Ekipa oko nas umire od smijeha, širi se zafrkancija i napredujemo okruženi pozitivnom energijom suradnje i prijateljstva.

Uspinjemo se sve višim i višim stubama – skalama – štengama. Krećemo se oprezno i sporo po stjenovitoj, kompaktnoj, kamenoj ploči, a gojzerice drŹe poput papaka divokoze. StiŹemo na prijevoj nalik zaravni. Teren je baš baš zahtjevan. Ivek daje odlične upute i smjernice o tome kako i gdje stati. Kroz kanalić, nogu pred nogu, ravno i oprezno, strmo je. Ruke se znoje, brišem ih o hlaće i zatim nastavljam najjaćim tempom gore, i samo gore. Svako malo moram napraviti zaokret u mjestu. Neprocjenjivo je vodstvo domaćeg vodića Karla jer nemamo brige s traŹenjem puta i markacija.

– Pazi kamo staješ: čut ćeš kad padneš. Sve su češće stube visoke po pola metra. Noga mi je zapela u škrapu, hvala Bogu na čvrstoj gojzerici. – Źeljko, gledaj kamo staješ, ne moram ti sve reći!

Hodamo kroz srednje visoko raslinje. Posvuda su kozji brabonjci, premda nismo vidjeli koze. Zrak oko nas ispunjavaju opojni mirisi kadulje. Zaobilazimo neke stijene na strmini, uz dodatan oprez zbog nagiba. Svako malo ponavljaju se takve situacije i izbjegavanje manjih i plićih škrapa. O zahtjevnosti uspona govori činjenica da smo se obojica uozbiljili, svako malo izvodimo zaokrete za 180 stupnjeva i idemo u visinu.

Pojavila se ideja da se tehničici »pruŹi mi ruku« doda magnezij, da mi se ruke ne skliŹu na stijeni. Ups, gojzerica mi upada u škrapu pa polagano vadim nogu iz rupe. Srećom, dolazimo na ravni tereni. Osjeća se strujanje zraka, koje nagovješćuje da vrh nije daleko... tu je, još malo.

Bravo mi, bravo svi! Jupi, evo kriŹa! Točno je 9:53, bravo svi mi – vremenski smo unutar dva sata od početnog putokaza unatoč i usprkos mojem stopostotnom invaliditetu! Baš smo ekipa... ni grupa TNT nije nam ravna. Odmaramo se i opuštamo uz piće i iće, fotografiranje i utiskivanje Źiga u dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice. Zahvaljujući planinaru iz Virovitice, na vrhu fotografijom »spojenih zastava« ovjekovjećujemo ovaj uspon ekipe PD-a Imber i HPD-a Źeljezničar.

Vrijeme je za povratak, pa stavljamo ruksake na leđa i krećemo nizbrdo. Uz siguran stisak ruku, silazimo ravno ili boćno, nisko ili visoko, svakim korakom niŹe, a kuća je sve bliŹe. Gdje je moguće, hodam nogu pred nogu po plićim, škrapastim usjecima pozorno slušajući upute. Tijekom spuštanja stekao sam trnovitu uspomenu predstavnika planinske flore – dugaćku ogrebotinu u obliku češlja, a odmah nakon tog detalja upao sam cijelom gojzericom ispod stjenčuge. Na nekim višim detaljima silazim tako da sjednem i kliznem niza stijenu. Prijatelji su mi sjajna potpora, a naša neprestana zafrkancija proŹeta je uputama u stilu Montyja Pythona. Radim špage i piruete oko osi, pravi pravcati tango u kamenjaru. Propuštamo petero slovaćkih planinara na usponu. StiŹemo na dio staze na kojem je postavljeno uŹe kao rukohvat. Slijedi spuštanje unatrag uz drŹanje za rukohvat, otpenjavanje korak po korak prema Karlovim uputama. Sve ide »kao po špagi«, kako i prilići kad smo na uŹetu. Utvrđujemo kako upute lijevo-desno ne vrijede kada se pratnja okrene prema meni.

Napuštamo dio s rukohvatom i nastavljamo s punim oprezom. Evo nas ispred kuće za malo više od sat vremena. Umjesto na klupe, odlazimo ravno do viseće leŹaljke, uz odobrenje planinarki koje smo jutros upoznali. Mogu reći da nije neudobno te da je to odlična opcija za odmor u takvim uvjetima. Odmor je kratak jer nas još čeka prilićan put.

Na Kuli, najvišem vrhu Omiške Dinare

Karlo za silazak odabire neobilježenu stazu kroz šumu, što se pokazalo odličnim izborom jer se na nebu pojavilo sunce, pa postaje vruće. Staza je strma, ima tu i tamo zemlje, no prepuna je korijenja i kamenja, tako da je potreban oprez. Kao i uvijek

prilikom spuštanja s planine, potreban je veći oprez nego pri usponu. U nekom se trenutku ta nemarkirana, ali dobro ugažena staza spojila na markirani kamenjarski put. Silazak postaje nešto zahtjevniji jer smo opet na otvorenom terenu koji nudi krški labirint stijena i kamenja, od čvrstih do pokretnih, od dionica s manjim kamenjem pa do prolaza ispod goleme, nadvite stijene. Na siparu vođenje ponovno preuzima Karlo. Izvodimo dvostruki ili trostruki aksl bez padova, ali uvijek na rubu.

Zadovoljni stižemo do automobila te puni ponosa gledamo panoramu Omiša. Kažu da ime grada potječe od slavenske riječi 'holm' ili 'hum', što je prevedenica ilirsko-grčke riječi 'onaion'/'oneon' [brijeg ili brdo]. Omiški gusari bili su najaktivniji za vrijeme vladavine moćnih knezova Kačića u 12. i 13. stoljeću, a svi su strani brodovi na području koje su nadzirali omiški gusari plaćali danak za slobodnu plovidbu. Omiški je kraj poznat po dvama starim zanatima: »salbunarstvu« – tradicionalnom vađenju pijeska na ušću Cetine, i »kalafatstvu« – ručnoj gradnji brodova. Tu je i tvrtka Galeb – najpoznatiji hrvatski proizvođač donjeg rublja.

Dolazimo do parkirališta, gdje izvodimo preobuvanje i planinarski striptiz, a zatim odlazimo na druženje i zasluženi ručak. Vožnja do Zagreba, uz nekoliko stajanja u koloni u pokretu, protekla je u najboljem redu. Bio je to baš fantastičan izlet.

KARLO KOVACIĆ

Oprezan silazak

Od kamene rodne kuće preko kapelice do mauzoleja

Damir Šantek, Zagreb

Lovćen je za Crnogorce mitska planina, kao što je za Hrvate Velebit, a za Grke Olimp. Na Olimpu vladaju bogovi, Velebitom lutaju vile, a na Lovćenu i danas stoluje duh vladike Petra II. Petrovića Njegoša. Njegova važnost za Crnu Goru i Crnogorce mitska je i nemjerljiva bilo s čime drugim, što je posebno važno za zemlju koja počiva i živi na brojnim mitovima i koja je i danas u potrazi za svojim stvarnim identitetom. Njegoš je, kao vladika, uspostavio crnogorsku državnost ujedinjenjem brojnih plemena, uspostavljanjem granica, uvođenjem poreza i uspostavljanjem središnje duhovne i svjetovne vlasti.

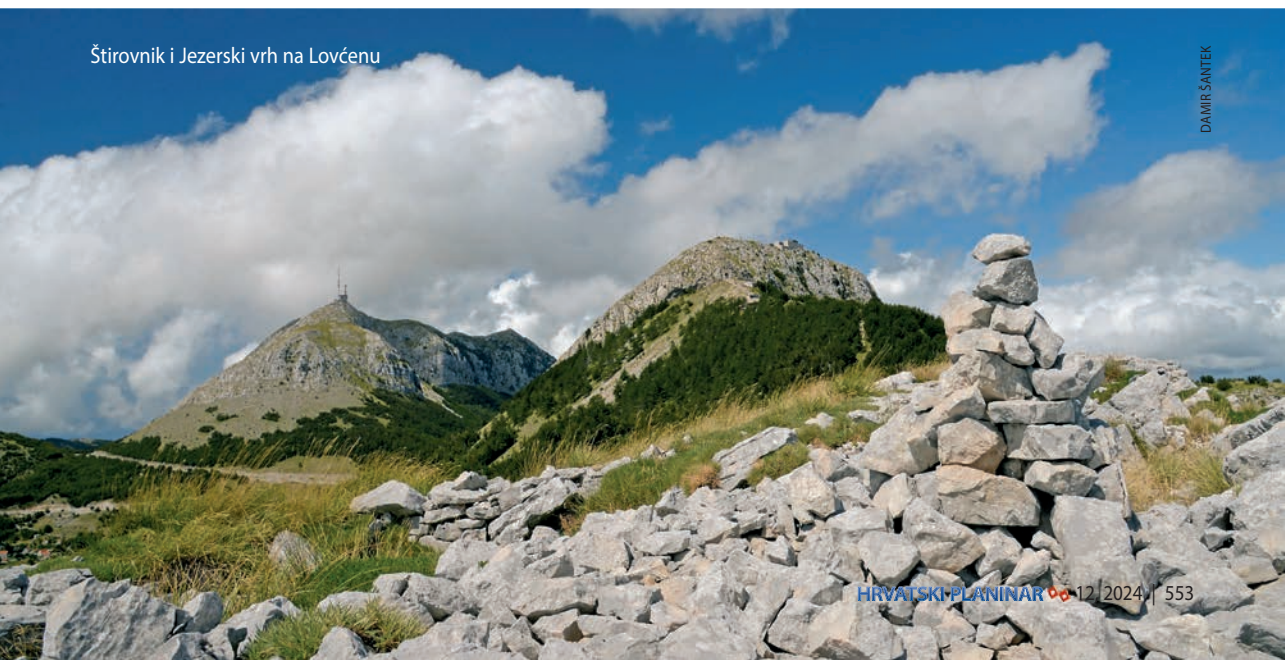
Premинуo je davne 1851. i želio je biti sahranjen na Lovćenu, u kapelici posvećenoj svetom Petru Cetinjskom, koju je sam dao podići na Jezerskom vrhu nekoliko godina prije. Stjecajem okolnosti, knez Danilo je tek četiri godine nakon njegove smrti izvršio amanet i prenio stričeve

Spomen obilježje u Njegošima

ostatke u kapelicu na Lovćenu. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata Njegoševe su kosti bile prenete u Cetinje, a kapelica je ozbiljno oštećena

Štirovnik i Jezerski vrh na Lovćenu

Putokazna ploča

Pješačko stubište i tunel za prilaz Njegoševu mauzoleju

topovskom vatrom austrougarske vojske. Srpski kralj Aleksandar Karađorđević obavio je 1925. svečan prijenos Njegoševih kostiju u novosagrađenu kapelicu, koja je podignuta na istom mjestu, u dimenzijama i obliku stare kapelice.

Tijekom Drugoga svjetskog rata to je kameno zdanje u obliku dvaju valjaka koji ulaze jedan u drugoga pretrpjelo neznatna oštećenja, a svoj je konačni kraj doživjelo 1972., kad je srušeno do temelja kako bi se napravilo mjesto za veleban,

može se reći, pomalo faraonski, ali svakako svjetovni mauzolej, prema projektu Ivana Meštrovića. Sam Meštrović nikada nije bio na Jezerskom vrhu, a taj veliki kompleks oduvijek izaziva brojne političke i vjerske kontroverze te pitanja je li mauzolej posvećen isključivo pjesniku i vladaru, a ne pravoslavnom vladiki, odnosno, je li to zapravo mjesto samoodređenja i samosvjesnosti crnogorskog naroda. Kako god bilo, od trenutka kad je 1974., prije točno 50 godina, mauzolej svečano otvoren,

Njegošev mauzolej

posjećuju ga političari, školske ekskurzije, radnici na sindikalnim izletima, ljubitelji njegovih književnih djela, vjernici i crkveni dostojanstvenici, obični ljudi i danas sve brojniji turisti.

Do mauzoleja vodi 461 stuba, što nije slučajno jer je to upravo broj stihova u Njegoševu najpoznatijom književnom djelu »Gorski vijenac«. Monumentalni kompleks, građen od 1970. do 1974., prostire se po cijelom Jezerskom vrhu, na visini od 1657 metara, i na svijetu ne postoji nijedan mauzolej na većoj nadmorskoj visini. Cijeli se kompleks proteže od prilaza, preko tunela, kroz koji se provlači veći dio tih stuba, do platoa i predvorja Mauzoleja te staze i vidikovca u obliku gumna, s kojeg se pruža impresivan vidik na velik dio Crne Gore.

Zanimljivo je da Jezerski vrh nije najviši vrh Lovćena. Viši je obližnji Štirovnik, koji je visok 1749 metara. Međutim, na Štirovniku se nalazi repetitor, a do vrha ne postoji planinarska staza, već do nj vodi cesta. U Njegoševo doba repetitora, naravno, nije bilo, ali postoji priča da je on za svoje vječno počivalište izabrao Jezerski vrh kako bi se jednog dana na višem Štirovniku pokopao netko tko će biti još veći i važniji za Crnu Goru od njega.

Na Jezerski se vrh danas može doći autom, zavojitom cestom s brojnim zavojima,

DAMIR ŠANTEK

Kripta s posmrtnim ostacima Petra Petrovića Njegoša

a djelomično i žičarom iz Duba, mjesta koje se nalazi uz praktički uvijek zakrčenu cestu između Tivta i Budve. Posljednja postaja žičare nalazi se na Kuku, na visini od 1348 metara.

Do vrha vode brojne planinarske staze, no nije mi se bilo teško odlučiti kojom ću se popeti na vrh. Budući da je Njegoš glavni lajtmotiv cijele planine, tim sam planinarenjem povezao njegovu rodnu kuću u Njegušima s mjestom na kojem je pokopan. U tom se malom planinskom selu još

Njegošev mauzolej

DAMIR ŠANTEK

Vidik s Jezerskog vrha (1657 m) na Štirovnik (1749 m), najviši vrh Lovčena

uvijek nalazi njegova kamena rodna kuća, a selo je danas središte proizvodnje ili barem marketinga Njeguškog pršuta. Na mnogo se mjesta u selu može kupiti taj njihov izvorni proizvod, a u njemu se nalaze i brojne sušare. Proces proizvodnje sastoji se od soljenja, dimljenja, i to isključivo na dimu bukova drva, stiskanja i sušenja svinjskog buta. Podneblje i visina sasvim sigurno igraju važnu ulogu u njegovu okusu, a jedino što nedostaje da bi se dobila ona prava, izvanredna kvaliteta, jest, kao i u slučaju većine naših pršuta, izvorna domaća svinja.

Njeguši se nalaze na visini od 860 metara, pa visinska razlika do vrha iznosi 800 metara. Uspón je dugačak otprilike šest kilometara. Staza nije baš dobro označena, pogotovo u donjem dijelu, ali snalaženje nije teško. Praktički odmah nakon izlaska iz sela ulazi se u pretežito bukovu šumu (za dimljenje pršuta!) i njome se razmjerno ujednačenim usponom, uglavnom hladovinom, penjemo do asfaltne ceste koja vodi do parkirališta ispod mauzoleja. Put je star, očigledno građen u neka davna vremena, jer se gotovo cijelo vrijeme vidi rubno kamenje stare staze. U prvom je dijelu uspona nekoliko vidikovaca prema Njegušima, a uspon se zatim nastavlja »zatvorenom« šumskom stazom, bez ikakva vidika. Na pola puta odvaja se staza za Pod jezero. Poslije toga može se popeti na vidikovac koji izgleda kao građeno sklonište za stoku. S njega se širi vidik prema beskrajnim planinama i vrhovima, a posebno se ističu Mramor, Vrćenik i Goliš.

Ubrzo se dolazi do skretanja za Lovčensko jezero, koje se nalazi na visini od 1370 metara. To plitko jezero periodičnog je karaktera i nastaje topljenjem snijega, pa njegov »godišnji životni vijek«, ovisno o godini i padalinama, traje duže ili kraće. Ondje postaje jasno kako je Jezerski vrh dobio ime.

Ubrzo nakon skretanja našao sam se na asfaltnoj cesti podno samog mauzoleja. Nakon kratkog hoda uz parkirana vozila počinje uspon po »okamenjenim stihovima Gorskog vijenca«. Ulaz u tunel, kroz koji se hoda po najvećem broju tih stuba, izgleda kao ulaz u stare željezničke tunele ili utvrde. Nakon izlaska iz tunela dolazi se do ravnijeg dijela grebena, pa do mauzoleja s dvjema monumentalnim karijatidama u crnogorskim narodnim nošnjama, kripte sa sarkofagom, i na kraju, gumna s kojeg se pruža fantastičan vidik na planinsku zemlju Crnu Goru.

Vraćam se s vrha, spuštam na cestu i penjem bespućem na vrh Čistu stranu (1513 m), na kojem se nalaze čudno slagane kamene konstrukcije i koji pruža izvanredan vidik na dva najviša vrha Lovčena, Štirovnik s repetitorom i Jezerski vrh s mauzolejom. Gledajući tako u daljinu, razmišljam o tome kako se možda ostvarila Njegoševa želja ili proročanstvo da će se na najvišem vrhu Lovčena sahraniti onaj koji bude veći vladar od njega. I stvarno: mediji i informacije koje se prenose preko repetitora danas vladaju našim životima daleko intenzivnije nego što su to ikada mogli svjetovni i crkveni poglavari kakav je bio Njegoš.

Izgorjelo planinarsko sklonište Skorpovac

U četvrtak 31. listopada, oko dva sata u noći, izbio je požar u planinarskom skloništu Skorpovac na srednjem Velebitu. Sklonište je u požaru u cijelosti izgorjelo. Vijest o tome rastužila je sve planinare i ljubitelje Velebita. U požaru srećom nije bilo ljudskih žrtava, a vatra se nije proširila na okolnu šumu i druge objekte u blizini.

Planinarsko sklonište Skorpovac (958 m) bilo je sagrađeno 2010. uza samu Premužićevu stazu i bilo je vrlo važna točka na Velebitskom planinarskom putu (VPP). O njemu se, uz potporu HPS-a i HGSS-a, skrbio HPD Sveti Šimun iz Markuševca. Do obnove, obilaznici VPP-a mogu koristiti Kuginu kuću i druge planinarske objekte na srednjem Velebitu.

Komisija za planinarske objekte HPS-a

JU PARK PRIRODE VELEBIT

Požar planinarskog skloništa Skorpovac

VIJESTI

Izložba »150 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj: Kvarnerska planinarska priča« na riječkom Korzu

U organizaciji HPS-a, na Korzu u Rijeci održana je od 8. do 14. listopada izložba »150 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj (1874. – 2024.): Kvarnerska planinarska priča«. Izložbom je prikazan presjek povijesti planinarstva u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na kvarnersko područje, čiji je planinarski pokret ostavio neizbrisiv trag u povijesti i razvoju planinarstva u Hrvatskoj. Na području Rijeke i okolice danas

djeluje 21 planinarska udruga (osamnaest planinarskih društava i tri alpinistička kluba), Riječki planinarski savez, Stanica planinarskih vodiča Rijeka i Stanica Hrvatske gorske službe spašavanja.

Izložbu su otvorili riječki gradonačelnik Marko Filipović, ravnatelj Javne ustanove Priroda Marko Modrić u ime Primorsko-goranske županije i predsjednik Izvršnog odbora HPS-a Igor Eterović. Pročelnica Komisije za promidžbu i izdavačku djelatnost HPS-a Biserka Radović i njezina zamjenica Ivana Eterović istaknule su kako planinarenje nije besciljno lutanje

Planinarska izložba na Korzu u Rijeci

Predstavnici HPS-a s gradonačelnikom Rijeke Markom Filipovićem i ravnateljem JU Priroda Markom Modrićem

planinama, već pomno osmišljena i strukturirana djelatnost. »Izložba prikazuje djelovanje 21 udruge članice HPS-a s kvarnerskog područja, na koji način one pridonose razvoju planinarstva u Hrvatskoj i o kojoj se planinarskoj infrastrukturi skrbe«, objasnila je Ivana Eterović. Igor Eterović dodao je kako je cilj obilježavanja 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj sumirati impresivnu tradiciju planinarstva. »Izložba pokazuje snagu našeg Saveza i širinu aktivnosti kojima se bavimo. Planinarska zajednica oplemenjuje društvo i svoju lokalnu zajednicu, i to je ono što smo također htjeli pokazati ovom izložbom«, istaknuo je Eterović.

Gradonačelnik Rijeke Marko Filipović čestitao je veliku obljetnicu svim planinarima i poželio im još mnogo osvojenih vrhova. »Nadam se da će ova izložba motivirati naše sugrađane, pogotovo mlađe generacije, da se uključe u neko planinarsko društvo i da osjete čari planinarenja. Planinari su izvrsni promotori zdravog načina života i očuvanja prirode i mogu nam biti dobar primjer kako se bolje saživjeti s prirodom«, istaknuo je Filipović.

Ravnatelj JU Priroda Marko Modrić dodao je kako Primorsko-goranska županija obiluje lokacijama koje planinari rado posjećuju. »Imamo sreću da zaista možemo puno toga ponuditi, od Učke preko Risnjaka i Snježnika, Gorskoga kotara i naših otoka. Svjesni smo promjena koje se događaju u prirodi i njezino očuvanje vjerujem da nam je svima prioritet«, zaključio je Modrić.

Na Jašmovici i Krogu održan 21. Dan istarskih planinara

Dana 20. listopada 2024. održan je 21. Dan istarskih planinara, uz otvorenje prekograničnoga planinarskog puta 10.01.20 (120) Jašmovica.

Sunčani jesenski dan i program pohoda manje poznatim planinskim područjem privukao je 254 planinara iz svih članica Istarskoga planinarskog saveza (IPS) te nekoliko gostiju iz bliskih slovenskih i hrvatskih planinarskih društava (OPD-a Koper, PD-a Viškovo i dr.). Na mjesto okupljanja u naselju Svetom Duhu (Grad Buzet, Mjesni odbor Štrped) među prvim je stigao autobus osnovnoškolaca iz Matulja predvođen njihovim učiteljima, predsjednikom i vodičima iz PD-a Lisina, Matulji. Ostali planinari činili su lepezu svih dobnih skupina i iskustava, od juniora do starijih seniora, od početnika do iskusnih visokogoraca.

Pohod i novi prekogranični put otvorila je prigodnim govorom dopredsjednica IPS-a i članica Izvršnog odbora HPS-a Patricija Jedrejčić. Pozdravila je skup u ime predsjednika IPS-a Gorana Šepića, predstavila poimenično sva pristigla planinarska društva, predstavnike krovnih udruga, lokalnih vlasti, goste iz Slovenije i planinarske vodiče pohoda. Igor Eterović, predsjednik Izvršnog odbora HPS-a, pozdravio je planinare u ime predsjednika HPS-a Darka Berljaka i istaknuo važnost takvih tradicionalnih susreta za zajedništvo i razvoj planinarstva, kako na lokalnoj tako i na državnoj razini. Nada Prodan Mraković, pročelnica Upravnog odjela za turizam Istarske županije (IŽ), i sama aktivna

ISTARSKI PLANINARSKI SAVEZ

Mnoštvo mladih na Danu istarskih planinara

Istarski planinari s priznanjima Istarskog planinarskog saveza

planinarka, pohvalila je partnerski odnos IŽ-a i IPS-a u ostvarenju brojnih vrijednih projekata. Maruška Lenarčić iz Obalnoga planinskog društva Koper, već polustoljetni »dobri duh« povezivanja slovenskih i hrvatskih/istarskih planinara, pozdravila je skup u ime predsjednika Planinske zveze Slovenije Jože Rovana, predsjednice Meddruštvenog odbora PD-a Primorske Marije Kuhar i nazočnog predsjednika OPD-a Alda Zubina. U emotivnom obraćanju podsjetila je kako je otvaranjem novog puta zaokružen desetogodišnji trud rukovodstava i markacista istarskih planinarskih društava s obiju strana granice, ali i kako je to tek jedna epizoda u prijenosu nužnosti njegovanja prijateljskih susjedskih veza na mlađe naraštaje, koje na ovim planinama postoje oduvijek. Potom je glavni vodič Sergio Težak iz PD-a Elektroistra, Pula predstavio vodiče iz PD-a Pazinka, HPD-a Planik, Umag i PU Gojzerica, dao osnovne upute i poveo pohod.

Od Svetog Duha do sela Črнице hodalo se polako, kroz hladovinu pretežito borove šume. Pri daljnjem, sve strmijem usponu, postupno su se širili vidici na dolinu rječice Bračane, oba granična prijelaza i tornjeve seoskih crkava na obzoru. Sunčana visoravan Jačemica bila je idealna za dužu stanku i okrjepu iz ruksaka. Velika stijena na silasku do slovenske granice prouzročila je neplanirani, duži zastoj. Zbog skliskog je terena mnogim planinarima trebala pripomoć vodiča, kako ne bi došlo do ozljeda. Radi nesmetanog povratka, markacisti su potom prokrčili i privremeno obilježili obilazak stijene. Nakon prelaska državne granice, na lokalitetu Krog sudionici su razgledali zaštićeni

prirodni lokalitet Ušesa Istre, impozantnu prevjesnu stijenu sa staništem rijetkih ptica i prirodnim kamenim mostom.

Povratak strmim putem kroz grabovu šumu bio je najzahtjevniji dio pohoda, a odvojak za vrh Jašmovicu (466 m) izvukao je posljednju snagu iz već umornih mišića. Izbijanjem na travnati vrh s prekrasnim vidicima sve je to palo u zaborav. Zaslužen odmor na još toplom jesenskom suncu i tihi ushit – na sjeveru niz slovenskih vrhova od Lačne do najbliže Stražnice, na sjeveroistoku Kavčič i greben Žbevnice, u nastavku cijeli greben Čičarije i Učke, ispod nas Buzetska kotlina sa starim gradom u središtu i gradićima na okolnim brežuljcima. Pravo mjesto za podjelu priznanja zaslužnim planinarima u protekloj godini. Za pohod Istarskim planinarskim putem (IPP) u jednom neprekidnom pohodu, priznanje i zlatnu značku primili su: Tatjana Šavorić (PD Aktivnatura, Zagreb, br. 58), Dražen Kroflin (PD Aktivnatura, Zagreb, br. 59), Nenad Radočaj (PD Glas Istre, Pula, br. 60), Stipo Glamatović (HPD Planik, Umag, br. 61), Tamara Lubiana (HPD Planik, Umag, br. 62), Dejan Jelenčić (PD Glas Istre, Pula, br. 63), Daniel Lukšić (PD Glas Istre, Pula, br. 64) i Bálint Őrsi, PD Flash, Budapest (Mađarska, br. 65). Tatjana Šavorić iznijela je ukratko svoje dojmove s IPP-a i preporučila nazočnim planinarima: »Krenite!« Zahvalnicu za doprinos razvoju planinarstva u Istri primio je Ekomuzej Vlački puti, Šušnjeva. Priznanje za razvoj planinarstva u Istri primili su Bojan Bugarin (PD Elektroistra, Pula), Silvia Sušan, Aleksandar Sušan i Zoran Popovski (PD

Opatija), Markacistička sekcija HPD-a Planik, Umag te Lea Bertoša, Saša Dobrić i Loredana Šperanda (PD Pazinka, Pazin).

Nakon fotografiranja i (pre)kratkog lješkarenja trebalo je polako napustiti taj lijepi vrh i vratiti se u dolinu. Uz pozdrave na rastanku, od predsjednika OPD-a Koper stigao je poziv na skupštinu društva i informacija da će odsada uspon na Jašmovicu biti obuhvaćen godišnjim planovima izleta OPD-a. A mi ostali vraćamo se ubrzo na »jesensku kupku« duha i tijela u ovaj lijep kraj.

Pohod je organizirao IPS, uz suorganizaciju svojih članica, naročito PD-a Pazinka, Pazin i HPD-a Planik, Umag. Posebna zahvala ide Mjesnom odboru (MO) Štrped i predsjedniku Valentinu Flegi, koji su nam za potrebe pohoda dali na raspolaganje prostore i inventar mjesnog odbora te parkiralište i lijepo uređen okoliš s prilazima.

Vladimir Rojnić

10. pohod crtom bojišnice

HPD Martinščak organizirao je 5. listopada 10. Pohod crtom bojišnice, u povodu obilježavanja dana napada na grad Karlovac 4. listopada 1991. Ovogodišnji je pohod bio u znaku 150. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj, kao jedan od 150 izleta za 150 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj. Tijekom pohoda obilaze se lokacije važne za obranu grada Karlovca i svi se sudionici, ponajviše planinari, upoznaju s karlovačkom poviješću i ulogom karlovačkih branitelja u Domovinskom ratu. Dobrodošli su svi i uvijek sudjeluju brojni branitelji, građani i obitelji. Nekad zastrašujuća crta razgraničenja, danas je miran i blag kraj pun ljudi, divne prirode, koji je obgrlila rijeka Korana.

No, ove nam godine vrijeme nije išlo na ruku. Dok su Kupa i Dobra plavile kuće uz svoj tok, Korana se samo mjestimice izlila iz svoga korita. Zbog kiše i jedne poplavljenе ceste uz Koranu, trasa ovogodišnjeg pohoda morala je biti malo izmijenjena.

Pohod je započeo u Ladvenjaku, odakle vodi put na Martinščak. Zbog blata i kiše, odlučeno je da se ide kraćom trasom. Nakon uspona i odmora na Šancu zapaljene su svijeće za poginule branitelje. Tada se i vrijeme popravilo a kroz oblake se sramežljivo probilo sunce. Put nas je dalje vodio do Turnja i spomenika braniteljima kod Muzeja Domovinskog rata Karlovac, gdje su također zapaljene svijeće. Nekadašnji »Hotel California« sada je suvremen muzej u kojemu je prikazan život Karlovca i njegovih stanovnika u vrijeme rata.

Prelazeći rijeke Koranu i Mrežnicu sudionici pohoda uputili su se prema Karlovcu, do Aleje hrvatskih branitelja, gdje je bio završetak ovogodišnjeg

DAVOR PROTULIPAC

Članovi HPD-a Martinščak kod kapele sv. Martina na vrhu Martinščaku

pohoda. Ondje je planinare dočekala Udruga veterana satnije Rebels, s kojima je nastavljeno druženje uz odličan grah što su ga pripremili za sve sudionike pohoda.

Uz organizatore, na Pohodu su sudjelovala još tri planinarska društva. Nije puno, ali možemo i time biti ponosni jer nas nabujale rijeke nisu posve spriječile da se okupimo i održimo tradiciju. Sudionicima Pohoda za obilazak je trebalo oko pet sati. Hvala svima na dolasku, vidimo se sljedeće godine! Davor Protulipac

Dani mosoraša i Mosor Film Festival

U planinarskom domu »Umberto Girometta« na Mosoru vikendom je uvijek veselo, ali prvoga vikenda u listopadu bilo je još malo veselije. Razlog je bila proslava Dana mosoraša, kada članovi HPD-a Mosor iz Splita druženjem u planinarskom domu simbolično obilježavaju početak planinarske sezone na Mosoru. Kad završi turistička sezona, »padnu« temperature i započne jesen, vrijeme je da se počne ozbiljno planinariti.

Ove je godine proslava malo proširena te je uz Dane mosoraša organiziran i Mosor Film Festival, osmi

po redu, nakon dvije godine stanke. Festival je organiziran uz financijsku pomoć grada Splita i u suradnji s HPS-om, budući da se odvijao u okviru obilježavanja 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj, koja se obilježava pod visokim pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske Zorana Milanovića.

Organizacijski odbor Dana mosoraša i Mosor Film Festivala predvođen predsjednicom HPD-a Mosor Sonjom Nikolin pripremio je bogat program te su za planinare i posjetitelje osmišljene brojne zanimljive aktivnosti. Bile su organizirane izložbe fotografija, radionice za djecu i odrasle, natjecanje iz orijentacije, planinarske igre i filmske večeri.

Kišno je vrijeme uvelike utjecalo na tijek programa, pa su dvije filmske večeri, umjesto na idiličnoj pozornici pod zvijezdama na livadi Ljuvaču, održane u planinarskom domu, no to nije umanjilo doživljaj kina na Mosoru.

Ove godine Film Festival nije imao natjecateljski karakter, ali mnogi pristigli filmovi bili su nagrađeni na drugim festivalima. Štoviše, autori filma »Kad čovjek postane planina« Željka Zlojo-Martinović i Miroslav Blaž iz PD-a Kuk iz Novog Travnika, nagrađenog na Reviji planinarskoga dokumentarnog filma PLAF 2024. u Đakovu, ukazali su nam čast te došli na Mosor osobno predstaviti svoj film.

Osim brojnih filmova u kojima su posjetitelji uz kokice uživali u večernjim satima, u planinarskom je domu Fotosekcija HPD-a Mosor postavila i dvije izložbe fotografija. Prva je bila posvećena 150. obljetnici hrvatskog planinarstva. Putem izložbenih su banner na jednostavan i slikovit način prikazane najvažnije crtice iz povijesti, djelatnosti i ostvarenja hrvatskog planinarstva. Druga izložba, »Spitsbergen 1973«, bila je posvećena 50. obljetnici Prve splitske

Dio izložbe posvećene 150. obljetnici hrvatskog planinarstva

alpinističke ekspedicije Spitsbergen 1973., čiji su sudionici bili članovi Alpinističkog odsjeka PD-a Mosor, a svečano ju je u lipnju u prostoru Prokulture – kuće jezika i kulture na Peristilu otvorio predsjednik HPS-a i vođa niza hrvatskih himalajskih ekspedicija Darko Berljak u nazočnosti brojnih planinara, ljubitelja planina i živućih sudionika ekspedicije.

U subotu su organizirane dvije planinarske ture – na najviši vrh Mosora, Veliki Kabal, gdje se prvu subotu u listopadu tradicionalno održava sveta misa, koja je ovaj put zbog vremenskih neprilika održana u planinarskom domu, te do Vickovog stupa, koji su »osvojili« polaznici opće planinarske škole na svom prvom školskom izletu, predvođeni vodičima HPD-a Mosor i voditeljicom škole Marijom Prančić.

U planinarskom je domu održana i radionica »Ritam srca«, pod vodstvom članice Temi Maslov, tijekom koje su odrasli i djeca učili bubnjati u ritmu srca te se odlično zabavili, a članica Slobodanka Antičić zainteresiranima je pričala o gljivama. Edukacijsku šetnju radi upoznavanja s biljkama na Mosoru, orijentacijsko natjecanje i planinarske igre vremenske su neprilike odgodile za neko sunčanije vrijeme, ali unatoč tome smijeha i zabave na Mosoru nije nedostajalo.

Ovim je događanjima, osim planinarske sezone, započela još jedna važna proslava – obilježavanje 100. obljetnice organiziranog planinarstva u gradu Splitu. Stotu će obljetnicu HPD Mosor svečano proslaviti 4. prosinca 2025.

HPD Mosor, Split

Radionica »Ritam srca« u domu Umberto Girometta na Mosoru

Početak pohoda u Oriovcu

Divovske gljive pronađene na putu

Pohod Od Premužića do Štampara

U nedjelju 6. listopada održan je na južnim obroncima Dilja povrh Oriovca 4. Memorijalni pohod »Od Premužića do Štampara«. Sve je započelo na Trgu hrvatskog preporoda u središtu Oriovca, gdje su ljubazni domaćini iz HPD-a Gojzerica – Podružnice Oriovac dočekali svoje goste i počastili ih tradicionalnim planinarskim doručkom.

Ove se godine okupilo nešto manje planinara, ali je ekipa bila veselija i bolje raspoložena. Prije polaska na staze nazočnim su se planinarima obratili općinski vijećnik i organizator Karlo Tomljenović, voditelj podružnice i organizator Zoran Ivezić, predsjednik općinskog vijeća Matija Jošić te predsjednik HPD-a Gojzerica Višeslav Turković. Domaćini su za goste pripremili dvije staze, lakšu – do Kasonjskog vrha, i dužu, koja je vodila sve do Brodskog Drenovca. Kako je ovaj pohod osmišljen da poveže lik i djelo dvojice hrvatskih velikana, Ante Premužića i Andrije Štampara,

stazom su povezani Oriovac i Brodski Drenovac. Ante Premužić poznati je hrvatski šumar, graditelj, projektant i voditelj izgradnje poznate Premužićeve staze na Velebitu, rođen i odrastao u Slavonskom Kobašu. Andrija Štampar zdravstveni je djelatnik svjetskoga glasa, rođen u Brodskom Drenovcu, koji je tada pripadao Brodskom kotaru, jednako kao i Oriovac.

Kako bi što bolje dočarali život naših »glavnih junaka«, vodiči Karlo Tomljenović i Zoran Ivezić odveli su planinare do Štamparove bašče i crkve sv. Dimitra te ih vratili najljepšim dijelom Dilj-gore, s kojeg se pruža lijep vidik na Slavonski Kobaš, Motajicu i Oriovačke ribnjake. Ekipa je bila veoma šarolika, ali prilično vesela i živahna, tako da smijeha i dobrog raspoloženja nije nedostajalo. Nakon povratka u Oriovac nastavilo se s ugodnim druženjem, uz besplatan ručak i piće za sve sudionike pohoda. Za kraj dana slijedilo je zatvaranje pohoda i dodjela zahvalnica, a nakon toga rastanak u dobrom raspoloženju.

Višeslav Turković

Sudionici pohoda Od Premužića do Štampara

- 7.12. 9. Planinarski divani**
Osijek
PD Zanatlija i HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
- 8.12. 19. Izlet u nepoznati Papuk prigodom Međunarodnog dana planina**
Papuk
PU Slavonski planinari, Osijek i JU PP Papuk, Velika
- 8.12. Pohod Ivanečkom planinarskom obilaznicom**
Ivanščica
PK Ivanec, Ivanec
- 11.12. Prezentacija »HPS - 150 godina u zaštiti planinske prirode« povodom Međunarodnog dana planina**
NP Sjeverni Velebit, Krasno
HPS - Komisija za zaštitu prirode, Zagreb
- 14.12. Memorijalni pohod Fokinom stazom**
Psunj, Pakrac – planinarski dom Omanovac
PD Psunj, Pakrac
- 14.-15.12. Noćni pohod na Oštrc**
Oštrc
HPD Željezničar, Zagreb
- 14.12. Pohod na Skitaču povodom Sv. Lucije - Sv. Marina**
planinarska kuća Skitača
PD Skitaci, Labin
- 15.12. Dan PD-a Kamenjak**
Učka
PD Kamenjak, Rijeka
- 26.12. Tradicionalni uspon na Sniježnicu za blagdan sv. Stjepana**
Sniježnica, Mihanići – planinarska kuća Škola Kuna
Konavoska – Sveti Ilija (1234 m)
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 26.12. Tradicionalni zimski uspon HPK-a Sv. Mihovil na vrh Dinare**
Dinara, Mirkovići – planinarsko sklonište
Zlatko Prgin – vrh Dinare
HPK Sveti Mihovil, Šibenik
- 29.12. 10. Zimski uspon na vrh Papuka**
Papuk
PD Zanatlija, Osijek

2025. godina

- 1.1. Mlado leto na Vojaku**
Učka
PD Opatija, Opatija, PD Lisina, Matulji, PD Knežgrad, Lovran
- 5.1. 13. Novogodišnji pohod po Ludbreškoj planinarskoj obilaznici**
Obronci Kalničkog gorja - sjeverni dio
PD Ludbreg, Ludbreg
- 5.1. Planinarska Nova godina**
Planinarski dom Klek
HPD Klek, Ogulin

- 6.1. Novogodišnji pohod Zagorskim bregovitim putom**
Krapinske Toplice - planinarska kuća Picelj - Zabok
PD Zagorske steze, Zabok
- 6.1. Tri kralja na Boroviku**
Krndija, pl. kuća Borovik
PD Đakovo, Đakovo
- 11.1. Banovini, s ljubavlju**
Hrastovička gora
PD Pinklec, Sveta Nedelja i HPD Gora, Zagreb
- 12.1. 24. Tradicionalni zimski uspon na Pliš**
Klana - Pliš - Studena
PD Pliš, Klana
- 12.1. 25. Zimski pohod Novskim brdom**
Novljansko jezero - Jelenova glava - Skresinac - Zmajevac
PD Zmajevac, Novska
- 12.1. Horvatov pohod (23. Zimski planinarski pohod Sesvete - Lipa)**
Medvednica
HPD Lipa, Sesvete
- 12.1. Tradicionalni zimski uspon na vrh Svilaje**
Svilaja, planinarski dom Orlove stine
PD Svilaja, Sinj
- 12.1. Zimski pohod Vinica - Martinščak**
Vinica - Martinščak
HPD Vinica, Duga Resa
- 18.1. Dan HPD-a Malačka - Donja Kaštela**
Labin Dalmatinski - planinarski dom Malačka
HPD Malačka - Donja Kaštela, Kaštel Stari
- 18.1. Vincekovo na Požeškoj gori**
Požeška gora
HPD Sokolovac, Požega
- 19.1. 27. Vincekov pohod**
Toplice Sveti Martin - Kapelščak - Balog - Bundek - Mursko Središće
PD Bundek, Mursko Središće
- 19.1. 31. Zimski uspon na Viševicu**
Lavno, pl. dom Vagabundina koliba, Viševica
PD Strilež, Crikvenica
- 21.1. Svečanost povodom 75. obljetnice HPD-a Željezničar**
Zagreb
HPD Željezničar, Zagreb
- 25.1. Noćni pohod na Cesargrad uz obilježavanje Seljačke bune**
Cesargrad
HPD Cesargrad, Klanjec
- 25.1. Vinkovo u Iloku**
Fruška gora
HPD Liska, Ilok

NARUČITE **PLANINARSKI KALENDAR** ZA 2025. GODINU!

KALENDAR HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

2025.

TOMISLAV MARKOVIĆ

[illegible]HRVATSKI PLANINAR 12, 2024 | 563

Premetaljka:

SVIRANJE I KLIK

[ime vrha]

Rješenje premetaljke iz prethodnog broja:
OLIVER STONE = ORLOVE STINE

Kada odgonetnete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. prosinca 2024. putem web obrasca na stranici

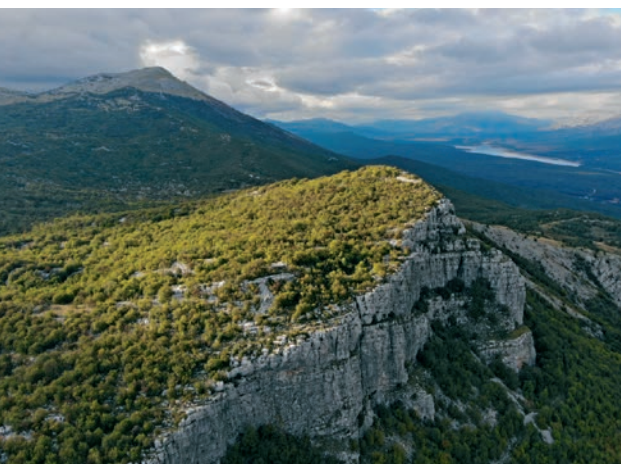
<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Točno rješenje premetaljke iz prethodnog broja do zaključenja ovoga broja prijavili su:

(Redoslijed imena ne prikazuje vremenski redoslijed prijava rješenja i ne predstavlja rang-listu čitatelja!)

1. Dražen Lovreček, HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko
2. Darko Prusina, PD Zanatlija, Osijek
3. Gordana Marčetić Matijević, HPD Bilogora, Bjelovar
4. Paula Horvatić, HPD Zaprešić, Zaprešić
5. Domagoj Pavlič, HPD Garjevica, Čazma
6. Dubravka Hrčica, PD Zagorske steze, Zabok
7. Vesna Čaplar, HPD Željezničar, Zagreb
8. Čedomir Diklić, HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
9. Jozo Bušić, HPD Strmac, Nova Gradiška
10. Krunoslav Ružić, PD Kalnik Križevci
11. Anamarija Pađan, HPD Bilogora Bjelovar
12. Hrvoje Zorc, Zagreb
13. Davorka Belošević, PD Strahinjčica, Krapina
14. Nataša Vidović-Sinjeri, HPD Bilogora, Bjelovar
15. Mirjana Malenica, HPD Dirov brijeg, Vinkovci
16. Vlasta Klem, HPD Liska, Ilok
17. Blankla Miklin, HPD Liska, Ilok
18. Stipe Radić, NOPD Kočari, Sinj
19. Dragica Sporiš, HPD Pliva, Zagreb
20. Dijana Maljevac, HPD Susedgrad
21. Tanja Grivičić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
22. Davor Protulipac, HPD Martinščak Karlovac
23. Nikola Nišević, PK Ivanec, Ivanec
24. Vera Nišević, PK Ivanec, Ivanec
25. Stjepan Hanžić, PD Zagorske steze, Zabok
26. Dario Abramović, PD Kamenjak, Rijeka
27. Snježana Šimunović, PD Kamenjak, Rijeka
28. Ivica Capan, HPD Dubovac, Karlovac
29. Dejan Šimunović, HPD Petehovac, Delnice
30. Željko Vinković, HPD Bilogora, Bjelovar
31. Bruno Rukljač, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
32. Ivica Čepuran, HPD Martinščak, Karlovac
33. Ognjen Radić, HPD Sveti Ilija, Baška Voda
34. Ana Prendivoj, PD Obzova, Krk
35. Nedjeljko Fistonić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
36. Jasna Fistonić, PD Imber, Omiš
37. Frane Marković, HPD Japetić, Samobor
38. Sergej Stipaničev, PD Kamenjak, Rijeka
39. Marijan Turković, HPD Klek, Ogulin
40. Ante Škovrlj, PK Split, Split
41. Roan Rašuo, PD Skitaci, Labin
42. Dragan Trboglav, HPD Gledavac, Metković
43. Ružica Medvarić-Bračko, HPD Bilo, Koprivnica
44. Tihomir Pupek,
45. Dorja Tečić, PD Gea, Zagreb
46. Biserka Ćurčija, HPD Martinščak, Karlovac
47. Predrag Labaš, HPD Dugi vrh, Varaždin
48. Ivan Sadaić, PD Zagorske steze, Zabok
49. Tomislav Gotić, PD Ravna gora, Varaždin
50. Darko Matić, HPD Zaprešić, Zaprešić
51. Mile Močić, PD Promina, Drniš
52. Marica Ivanković, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
53. Krunoslav Švab, HPD Zaprešić, Zaprešić
54. Petar Tivanovac, PD Kamenjak, Rab
55. Ivan Gracin, HPD Runolist, Zagreb
56. Krešimir Gracin, HPD Runolist, Zagreb
57. Vesna Koletić, PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb

Orlove stine na Svilaji

Sadržaj 116. godišta Hrvatskog planinara

Članci i vijesti

Arbanas, Dijana	Skradskim stazama do Sv. Bernarda.....	355
Badnjević, Edin	Drugi pohod planinarskim putovima Frankopana	354
Badnjević, Edin	Planinarska orijentacija vratila se na Učku	354
Barbaroša, Kristina	Tjedan planina u Gradskoj knjižnici Biograd na Moru.....	145
Barišić, Teo i Barišić, Aida	Otkriven šesti ulaz u jamski sustav Crnopac.....	457
Barišić, Teo i Barišić, Aida	Speleološka istraživanja u jamskom sustavu Crnopac	23
Berljak, Darko	150 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj	420
Blašković, Vladimir	Kako je 1874. osnovano Hrvatsko planinsko društvo	424
Brdal, Željko	Izlet »Pruži mi ruku« na Oštrcgrad	306
Brdal, Željko	Kimet – vrh željan pažnje.....	441
Brdal, Željko	Tango na Omiškoj Dinari.....	548
Buchberger, Milovan	Johannes Frischauf zaslužni pionir planinarstva u Hrvatskoj	26
Buljan, Marko	Hrvatska alpinistička ekspedicija u Patagoniju.....	218
Ciglencečki, Antun	Održan 27. Memorijalni pohod Fokinom stazom	99
Cvjetinović, Goran	Put u bugarske planine	128
Čaplar, Alan	50 godina od alpinističke tragedije na Kavkazu	380
Čaplar, Alan	Dani hrvatskih planinara na Bilogori.....	351
Čaplar, Alan	Glavna skupština EUMA-e u Paklenici	264
Čaplar, Alan	Hrvatski planinarski savez u 2023. godini.....	4
Čaplar, Alan	Nova ulaganja u planinarsku infrastrukturu.....	375
Čaplar, Alan	Održana komemoracija za prof. dr. Željka Poljaka	145
Čaplar, Alan	Osnivanje Hrvatskog planinskog društva 1874. godine	108
Čaplar, Alan	Otvorena Planinarska obilaznica Dinara!	434
Čaplar, Alan	Penjački vodiči po Tulovim gredama i po Krku.....	456
Čaplar, Alan	Planinarska obilaznica Dinara.....	368
Čaplar, Alan	Predstavljanje knjige »Durmitor – nacionalni park« u Zagrebu	353
Čaplar, Alan	Sastanak vodstva PZS-a i HPS-a u Ogulinu i na Kleku.....	301
Čaplar, Alan	Stotinu godina od planinarske značke Antuna Augustinčića.....	438
Čaplar, Alan	Svečan dan na Kleku	212
Čaplar, Alan	Svečana akademija povodom 150. obljetnice	472
Čaplar, Alan	U CKT-u održano predavanje o Hrvatskoj alpinističkoj ekspediciji u Patagoniju	253
Čaplar, Alan	UIAA HPS-u dodijelio trofej za 150 godina planinarstva u Hrvatskoj ..	524
Čoklica, Jadranka	27. Dani planinara Herceg-Bosne	461
Damjančić, Siniša	100 godina planinarstva u Slavonskom Brodu	352
Damjančić, Siniša	Izložba povodom 100 godina planinarstva u Slavonskom Brodu ...	462
Drmić, Sandra	Čarolija zvana Visoke Tatre	290
Drmić, Sandra	Kada japanku zamijeni gojzerica.....	79
Drmić, Sandra	Dva dana na Bjelašnici i Visočici	496

Drmić, Sandra	Kako se zaljubih u Princa	234
Drmić, Sandra	Konjuh planinom	197
Drmić, Sandra	Priča o ljudima, opremi i <i>duct tapeu</i>	122
Drmić, Sandra	Prokleta lijepe	537
Drmić, Sandra	Zaustavi se vjetre 'pita' bih te nešto!	243
Eterović, Ivana	Međunarodni tjedan arhiva u Hrvatskoj posvećen planinama	358
Eterović, Ivana	Završena peta mala planinarska škola PD-a Opatija	356
Fistonić, Nedjeljko	Uzdužna tura Omiškom Dinarom od Piska do Omiša	400
Francuz, Dario	Čovjek i priroda na Jankovcu	87
Fudurić, Ivana	100 godina planinarstva u Dugoj Resi	410
Futač, Valentina	HPD Gorščica u provedbi projekta »Pick One, Leave None«.	142
Futač, Valentina	Projekt Pick One Leave None – inovativan pristup ekološkoj održivosti planinarskih staza	300
Futač, Valentina	Prvih deset godina HPD-a Gorščica.	149
Gračan, Tomislav	Magaro, vrh s jedinstvenim vidikom	84
Gračan, Tomislav	Uspón na Gerlachovský štít	286
Gračan, Tomislav	Uspón na Veliku Rudoku, najviši vrh Kosova	395
Grandić, Marina	Balkan Cavers' Camp 2024 – međunarodno okupljanje speleologa u Gračacu.	407
Grozić, Dino	Seminar o digitalnom topografskom snimanju speleoloških objekata	200
Havoić, Verica	23. Pohod Romarskim putom Belec – Marija Bistrica.	252
Havoić, Verica i Pavlović, Filip	Završila opća planinarska škola HPD-a Belegrad	512
Hemar, Eduard	Zaslužni istarski planinari (3): Boris Petrić	40
Hemar, Eduard	Zaslužni istarski planinari (4): Serđo Težak	136
Hemar, Eduard	Zaslužni istarski planinari (5): Silvano Raffaelli	296
Hemar, Eduard	Zaslužni istarski planinari (6): Zlatko Bašlin	346
Horvat, Bruno	Održan tradicionalni susret planinara pjesnika i slikara na Sovskom jezeru.	353
Horvat, Bruno	Održana godišnja sjednica Skupštine HPD-a Sokolovac	146
Horvat, Bruno	Održani 42. Papučki jaglaci	251
Horvat, Raul	Kameni doc i Kozjačke gričine.	64
Janton, Damir	Izvešće sa speleoloških ispita	144
Janton, Damir	Održan Skup speleologa Hrvatske u Čakovcu	44
Janton, Damir	Stručni seminar o speleološkom školovanju	144
Jedrejčić, Patricija	12. pohod po Istarskom planinarskom putu	250
Kalčić, Mijo i Fudurić, Ivana	100. obljetnica planinarstva u Dugoj Resi	302
Katić, Sandra	Stručni seminar o topografskom snimanju speleoloških objekata u Mokošici.	45
Kristijan, Zdenko	Novosti na markiranim putovima Samoborskog gorja	405
Kristijan, Zdenko	Planinarska kuća u Podsusedu.	239
Kristijan, Zdenko	Pregled zagrebačkih planinarskih društava 1918. – 1941.	269
Kristijan, Zdenko	Pregledni vodič kroz sve planine u Hrvatskoj iz 1924.	526
Kristijan, Zdenko	Trideset godina Dragojline staze na Okiću	485
Kursar, Neven	Najjužnije stanište velebitske degenije	349
Kursar, Neven	Pećine u zaleđu Zatona Obrovačkog	448
Kursar, Neven	Pohodi Svetom Ivanu na Gori	501
Kursar, Neven	»Prvenstveni« spust s Velebita	542
Lazarić, Feručo	Put na Machu Picchu i Planinu duginih boja	160

Maravić, Franko i Katušić, Damir	Uspón na Ama Dablam	336
Marjanović, Kristina	Slovenski i hrvatski planinari s invaliditetom zajedno na Breithornu.	460
Mihelić, Igor	U kamenitom carstvu Treštenog vrha	342
Milas, Krunoslav	Arhivski biseri	529
Milas, Krunoslav	I dalje se <i>klajmba</i>	535
Milas, Krunoslav	Od fotografije do piramide i nesuđenog mede	35
Mohar, Darko	Izložba o Slovenskoj planinarskoj transverzali u Rijeci	201
Mrkobrad, Miroslav	Obilježeno 100 godina planinarstva u Bjelovaru	146
Mrkobrad, Miroslav	Što Bilogora nudi planinarima.	179
Murganić, Vitomir	Skriveni krajobraz očaravajuće ljepote	190
Murganić, Vitomir	Uređen put Karlobag – Baške Oštarije	139
Nišević, Nikola	3. Igre mladih planinara u Ivancu.	357
Nišević, Nikola	Ivanečki planinari u Sjevernoj Makedoniji	512
Nišević, Nikola	Na 14. pohodu Tragom vitezova ivanovaca 105 planinara	411
Nišević, Nikola	Stotinu planinara na Ivanečkoj planinarskoj obilaznici.	148
Novak, Ruđer	Speleološka ekspedicija Ogulin 2024.	513
Plazonja, Snježana	Filip Balić (1954. – 2024.)	406
Plazonja, Snježana	HPD Kozjak - 75 godina rada i postojanja, 75 godina planinarstva u Kaštelima.	307
Plazonja, Snježana	Planina prijateljstva	95
Plazonja, Snježana	Zbor vodiča na Malačkoj posvećen 150. obljetnici organiziranog planinarstva u Hrvatskoj.	509
Plemenčić, Valentina	Speleološka ekspedicija Sjeverni Velebit 2024.	458
Protulipac, Davor	10. pohod crtom bojišnice	560
Rojnić, Vladimir	Na Jašmovici i Krogu održan 21. Dan istarskih planinara	558
Stojanović, Sanja	Proljetni Velebit u zimskim uvjetima	91
Šantek, Damir	Igor Eterović: Najveća snaga HPS-a je njegovo članstvo	114
Šantek, Damir	Intervju: Boris Čujić	328
Šantek, Damir	Intervju: Borislav Aleraj	168
Šantek, Damir	Intervju: Darko Berljak - predsjednik Hrvatskog planinarskog saveza.	16
Šantek, Damir	Intervju: Stipe Božić	228
Šantek, Damir	Intervju: Zlatko Smerke	274
Šantek, Damir	Monarhijski vrh	70
Šantek, Damir	Od kamene rodne kuće preko kapelice do mauzoleja	553
Šantek, Damir	Prva putovanja Marija Saletta – dnevnik 1957. – 1959.	47
Šantek, Damir	Soča, život i smrt	182
Šantek, Damir	Vječna bjelina ispred plavog neba.	386
Šarić, Jure	Međunarodna speleoronilačka ekspedicija Njemica 2024.	514
Šincek, Dubravko	Hrašćinska piramida	489
Škrlec, Davor	150 ekoloških akcija za 150 godina planinarstva	141
Škrlec, Davor	Na Papuku održan tečaj za čuvare planinske prirode	46
Škrlec, Davor	Predstavljamo novu generaciju čuvara planinske prirode HPS-a	98
Štiberc, Karla	Speleološka ekspedicija Srednji Velebit 2024.	459
Tonković, Anja	Prvih sto godina u zborniku 100. obljetnica osnivanja HPD-ove podružnice Japetić 1923. – 2023.	455
Tosenberger, Otmar	72. Dani slavonskih planinara na Dilju – slike za mozaik lijepih sjećanja	510
Tosenberger, Otmar	PLAF 2024 – Revija planinarskog filma u Đakovu	149

Trdić, Zvonko	Klek u hrvatskom planinarstvu	480
Trojanović, Anita	Speleološko istraživanje Sniježnice	349
Turković, Višeslav	7. Obiteljski izlet u povodu Dana Grada Požege.	252
Turković, Višeslav	Pohod Od Premužića do Štampara.	562
Turković, Višeslav	U Požegi predstavljena knjiga »Planine«, izdana u povodu 150. obljetnice.	511
Turković, Višeslav	Završila 6. Opća planinarska škola u HPD-u Gojzerica	306
Vahtarić, Moric	Antun Goldašić – Tolje	299
Vilić, Ksenija	150 planinara na ZimBi za 150 godina planinarstva	201
Vinković, Željko	Visoke Tatre, najviši dio Karpata.	164
Vinković, Željko	Vlakom u istočne Karpate	76
Volenc, Vladimir	Najviši vrhovi Male Kapele.	247
Volenc, Vladimir	Najviši vrhovi sjeverne Hrvatske.	492
Volenc, Vladimir	Najviši vrhovi Slavonije.	323
Zatezalo, Hrvoje	Obilježena 90. obljetnica planinarstva na području Skrada	304
Zatezalo, Hrvoje	Obnovljena planinarska karta stara 90 godina	305
Zorc, Hrvoje	Razvoj alpinističkih naočala za hrvatsku ekspediciju Cho Oyu '95.	177
Žagar, Klara Jasna	Kad se svoje priroda i molitva.	445

Ostalo

36. Skupština HPS a.	316
Brdo knjiga – festival knjiga i planina	203, 257
Čestitke uz 150. rođendan hrvatskog planinarstva.	477
Dani hrvatskih planinara, Bilogora, Kamenitovac	254
Dani mosoraša i Mosor Film Festival.	560
Državna odlikovanja planinarkama i planinarima.	479
Dvojezična knjiga Planine/Mountains povodom 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj	308
Godišnje nagrade HPS-a za planinarski rad i postignuća u 2023. godini. 12	
Hrvatska planinarska obilaznica u 2023.	131
Izgorjelo planinarsko sklonište Skoropovac.	557
Izložba »150 godina organiziranog planinarstva u Hrvatskoj: Kvarnerska planinarska priča« na riječkom Korzu.	557
Kalendar akcija.	49, 100, 151, 204, 255, 309, 361, 412, 464, 515, 563
Knjiga Planine/Mountains	256
Naručite planinarski kalendar za 2025. godinu!	516
Otvorenje Planinarske obilaznice Dinara	413
PD Prelog proslavio 20. godišnjicu.	48
Planinarska enigmatika . 50, 102, 154, 206, 258, 310, 362, 414, 466, 518, 566	
Planinarski kalendar za 2025.	516, 564
Poštanska marka »150. obljetnica organiziranog planinarstva u Hrvatskoj«.	478
Prof. dr. Željko Poljak	56
Svečana akademija povodom 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj.	465
Uspon na Klek	101, 153, 205
Uspon na Klek 13. travnja 2024. povodom 150. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj.	152

IGLU ŠPORT

NAJBOLJA PLANINARSKA OPREMA

www.iglusport.hr

WWW.HERVIS.HR

PUEZ AQUA 4 / planinarska jakna **139,99 €** 1.054,75 HRK

PUEZ SPORTY DRY / planinarska majica **39,99 €** 301,30 HRK

PEDROC 3 / planinarske hlače **89,99 €** 678,03 HRK

ALP MATE MID WATERPROOF / planinarske cipele **169,99 € 133,99 €** 1.280,79 HRK 1.002,09 HRK

MTN TRAINER 2 25L / muški ruksak za planinarenje **139,99 €** 1.054,75 HRK

MTN TRAINER 2 22L W / ženski ruksak za planinarenje **129,99 €** 979,41 HRK